

KIRJASTO

LEHTI 5/2019

**"VOISIN
VIETTÄÄ
KAIKKI
PÄIVÄT
LUKIEN",
SANOO
RÄPPÄRI**

YEBBOYAH

MAAILMAN ENSIMMÄINEN
SÄHKÖKIRJASTOAUTO

YKSI KIRJASTOSSA:
HAILUODON ROCKSTARA

KULTTUURIMINISTERI
FANITTA KIRJASTOJA

MUSIIKIN HANKKIMISEEN
ISOJA MUUTOKSIA

16

- 12—13** DIGITALISAATIO | KUVAILU
ÄLÄ ALIARVIOI METATIEDON MERKITYSTÄ
- 14—15** KIRJAHYLLYNI | YEBOYAH
RÄPPÄRI SAA KIRJOJA LAHJAKSI
- 16—18** LUKUTAITO | KIRJAVINKKAUS
INTOHIMOA ILMAN ARVOSTUSTA
- 19** KOLUMNI | MIKA KÄHKÖNEN
MEDIASEKSIKÄSTÄ PÖHINÄÄ
- 20—21** MUSIIKKI | CD-LEVY
LAINAUS VÄHENI, HANKINTA HIIPUI
- 22—23** TEKNOLOGIA | SÄHKÖKIRJASTO
KIINA JA SUOMI KOHTAAVAT
- 24—26** HENKILÖ | OSKAR TUNDBERG
KESÄSOMETTAJAN ERILAINEN KIRJASTO
- 28** KOLUMNI | MINNA MOHR
NÄKÖVAMMAISILLE PALVELUJA TANSANIAAN
- 29** KIRJAVINKKARI | MARIKA HELOVUO
KIRJA PUHKAAISEE KUPLAN
- 30—31** HENKILÖ | HANNA KOSONEN
HIIHTOSUUNNITAJASTA MINISTERIKSI

24

TÄSSÄ LEHDESSÄ

- 4** PÄÄKIRJOITUS | VILLE VAARNE
KIRJASTOSTA TULI TURISTIKOHDE
- 5** DIGITALISAATIO | KIRJASTOSEURA
ÄÄNESTÄÄ VOI MYÖS NETISSÄ
- 6—7** YKSI KIRJASTOSSA | HAILUOTO
KARI BLOMSTER PELKÄÄ MÖKKIHÖPERYTTÄ
- 8** KOLUMNI | KATJA KALLIO
KOLMEN KESKEN
- 9** AJANKOHTAISTA | VANKILAKIRJASTOT
PYSSYT JA HORMONIT PANNASSA
- 10** KOLUMNI | EEVA KIVINIEMI
VIHREÄ PEUKKU NOUSEE
- 11** KIRJASTOARKEA | MARRASKUU
KIRJASTONHOITAJAT VARTIOIVAT SIVEYTTÄ

30

KANNEN KUVA | JARKKO MIKKONEN

MIKÄ ON
KIRJASTOLEHTI?

OLEMME Suomen kirjastoseuran kustantama kirjastoalan ammattilehti ja kulttuurilehti.

Tässä numerossa tutustumme maailman ensimmäiseen sähköllä toimivaan kirjastoautoon (sivut 22–23) ja tapaamme kulttuuriministeri **Hanna Kososen** (sivut 30–31).

Seuraavan lehden teema on palkka. Kerro ajatuksesi kirjastotyön palkkauksesta. Oletko tyytyväinen palkkaasi? Vastaako se työn vaatimuksia ja mitä muuta kirjastotyö antaa palkan lisäksi?

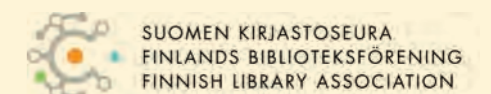
Lähetä tekstisi päätoimittajalle osoitteeseen ville.vaarne@fla.fi ja kerro, saako tekstin julkaista tai saako sinua haastatella. Jos haluat, voimme julkaista tekstin myös nimettömänä.

UUSI PROJEKTIMME on lähtenyt kunnolla käyntiin. Tätä kirjoittaessa toiminnanjohtajamme **Rauha Maarno** on Tansaniassa tutustumassa paikallisiin kirjastoihin.

”Näkövammaisten koulun kirjastossa tapaamani kirjastonhoitaja kertoi, että he lukevat lapsille ääneen sanomalehtiä ja kirjoja. Äänikirjoja kirjastossa ei ole, pistekirjoja on hyvin vähän ja nekin ovat heikkolaatuisia. Myös pidemmälle edenneet vammaiset opiskelijat ovat ystävien ja perheenjäsenten ääneen lukemisen varassa.”

Näkövammaisten kirjastopalveluista lisää kolumnissa sivulla 28.

Seura toivottaa kaikille hyvää joulua! Lahjoitimme tänä vuonna jouluterveydyksiin varatut rahat Libraries for all -hankkeelle näkövammaisten kirjastopalvelujen edistämiseen Tansaniassa.

KIRJASTOLEHTI <http://kirjastolehti.fi>, 112. vuosikerta, ISSN 0023-1843 Runeberginkatu 15 A 6, H:ki
VIOSIKERTA 2019 60/65 € irttonumero 13 € (Kulttilehdet.net ja Akateeminen kirjakauppa, Helsingin keskusta)
TILAUS + KIRJASTOSEURAN JÄSENMAKSU 2020 45 €, opiskelijoille 21 €, eläkeläisille 25 €, yhteisöt 180 €.
PÄÄTOIMITTAJA/VIESTINTÄPÄÄLLIKKÖ Ville Vaarne, 044 522 2940, ville.vaarne@fla.fi
ILMOITUKSET raija.marjamaa@saarsalo.fi **ULKOASU/AD** Marko Ylitalo, marko.j.ylitalo@gmail.com

KIRJASTOLEHTI 1/2020 aineisto ja ilmoitusvaraukset 14.1. ilmestyy 6.2. Kirjastolehti pidättää itsellään kaikki oikeudet sille lähetettyyn ja sen julkaisemaan materiaaliin. **PAINOPIIKKA** Forssa Print, Esko Aaltosenkatu 2, 31100 Forssa.
JULKAISIJA Suomen kirjastoseura, info@fla.fi, suomenkirjastoseura.fi
TOIMINNANJOHTAJA Rauha Maarno, 044 748 1801, rauha.maarno@fla.fi
OSOITTEENMUUTOKSET, TILAUKSET, JÄSENASIA Riikka Rajala, 044 522 2941, riikka.rajala@fla.fi

KIRJASTOSTA TULI TURISTIKOHDE

PÄÄKIRJOITUS

Keväällä Helsingin keskustakirjasto Oodin asennettiin mittari, joka bongaa satamasta tulevia risteilyturisteja.

Tätä kirjoittaessa mittari on luultavasti mennyt jo punaiselle. Erikoinen näky tulee vastaan heti, kun kävelee tavallisena torstaipäivänä Oodiin, jossa heti ovilla ohitse vyöryy iso parvi turisteja.

Oodissa huomattiin nopeasti avajaisten jälkeen, että turistit aiheuttavat päänvaivaa.

”Suurin ongelma on jatkuva valokuvaaminen. He kuvaavat, kun ihmiset työskentelevät ompelukoneilla. He menevät istumaan tietokoneella olevan henkilön viereen ja kuvaavat ruutua. He menevät lastenosastolle kuvaamaan lapsia”, kertoo Oodin palvelupäällikkö **Kari Lämsä**.

ERITYISESTI KESÄLLÄ vilskettä oli kuin silakka-markkinoilla, kun kirjastoissa saattoi olla kerralla useita ryhmiä. Oppaat toivat ryhmänsä Oodiin myös pelkästään vessassa käymistä varten.

Ville Vaarne
Kirjoittaja
on Kirjasto-
lehden pää-
toimittaja.

Oodin väki pohti, mitä voisi tehdä, jotta kuvaaminen loppuisi. Infotauluille laitettiin viestejä ja kehoitus kunnioittaa asiakkaiden yksityisyyttä. Se ei kuitenkaan tehonnut.

”Emme ole saaneet yhtään positiivista palautetta sadoista ja sadoista risteilyturisteista. He eivät tule Oodiin katsomaan kirjastoja, vaan kuin mihin tahansa nähtävyyteen.”

Oodista tuli Helsingille arvokas vetonaula.

”Kaupungin matkailu-neuvonnassa Oodin suosio nähdään pelkästään positiivisena”, Lämsä sanoo. Hänen äänensävyystään voi päätellä, että kirjaston työntekijöitä turistien into tulla kirjastoon vähän korpeaa.

”Monet turistit eivät edes tiedä mikä on kirjasto ja miten se toimii.”

Ehkäpä tämä pitäisi nähdä mahdollisuutena. Nyt on oiva tilaisuus kertoa, miksi kirjasto on suomalaisille niin tärkeä. Kirjaston merkitykseen liittyvä hissipuhe olisi hyvä toimittaa ainakin turistioppaille.

Kirjastoseuran asioista voi äänestää netissä

Viime kesänä Kirjastoseuran vuosikokouksessa hyväksyttiin seuralle uudet säännöt. Suurin muutos koskee mahdollisuutta äänestää tietyistä vuosikokouksen asioista ennakkoon esimerkiksi sähköisen äänestysjärjestelmän kautta. Muutoksella halutaan saada jäsenten ääni paremmin kuuluviin ja lisätä demokratiaa.

Aiemmin seuran kokouksessa on voinut äänestää joko tulemalla paikalle tai antamalla kokoukseen osallistuvalla jäsenelle valtakirjan. Uudistuksen myötä kaikki jäsenet voivat äänestää verkon kautta ennen kokousta tai kokouspaikan ennakköäänestyspaikalla, joka sulkeutuu ennen kokouksen alkamista.

Ennakkoon äänestettävistä asioista päättää seuran hallitus, mutta ainakin aluksi äänestys koskee henkilövaaleja, joissa jäsenet valitsevat edustajat seuran hallitukseen.

Kirjastoseuralla on yli 2 000 jäsentä ympäri Suomea. Vuosikokoukseen heistä pääsee paikalle murto-osa. Kokouspaikka on aina isolle osalle hankalien yhteyksien takana tai sitten työpäivä estää osallistumisen. Ennakkoon äänestämällä useamman jäsenen ääni kuuluu henkilövalinnoissa. Näin takaamme sen, että asuinpaikasta riippumatta kaikki seuran jäsenet pääsevät osallistumaan.

KOKO SUOMI EDUSTETTUNA. On tärkeää saada ehdokkaita eri puolilta Suomea, jotta meillä olisi

TAVOITTEENA
ON, ETTÄ
ENTISTÄ
USEAMPI JÄSEN
OSALLISTUISI.

DIGITALISAATIO

edustajia erilaisista kirjastoista. Näin saadaan Kirjastoseuraan monipuolinen näkemys alan kehittämisen tarpeista. Tärkeintä on intohimo kehittää kirjastoja. Kuka tahansa seuran jäsen voi asettua ehdolle hallituksen jäseneksi.

Sääntömuutoksen takana oli myös ajatus Kirjastoseurasta suunnannäyttäjänä. Kirjastot ovat yleensä rohkeita kokeilijoita ja myös Kirjastoseura voi näyttää mallia muille digitalisoimalla vaalinsa ja mahdollistamalla jäsenten aktiivisen osallistumisen. Säännöissä on myös laajennettu äänestämisen mahdollisuuksia niin, että tulevaisuudessa Kirjastoseura voi olla eturintamassa ottamassa uusia, vielä tuntemattomia malleja käyttöön. Toivomme olevamme jatkossakin perinteikäs mutta moderni toimija.

Kirjastoseuran on kirjastojen edunvalvojana syytäkin kokeilla demokratian edistämisen uusia keinoja, jotta voimme hyvällä omatunnolla edustaa jäsenistöämme koko Suomessa ja toisaalta toimia Kirjastolain hengessä demokratian puolustajana.

suomenkirjastoseura.fi

Tukea työhön
ja etuja
vapaa-aikaan.

ammattiliitto
pro
proliitto.fi

Laadukkaita uusia elokuvia ja klassikoita @ viddla.fi

NYT ON OIVA TILAISUUS
KERTOA, MIKSI KIRJASTO
ON SUOMALAISILLE NIIN
TÄRKEÄ.

”KIRJASTO ON HERKKYYDEN AREENA”

YKSIN KIRJASTOSSA

HAILUODON KIRJASTONHOITAJA KARI BLOMSTER SAI AHA-ELÄMYKSEN JA RYHTYI JÄRJESTÄMÄÄN KEIKKOJA.

Hän näyttää rokkarilta. Hänellä on yllään kaverin kirpparilta löydetty villapaita, jota koristaa suomalais-ugrialaisten kansojen paljon käyttämä kannuksenpenyörä, oktagrammi eli onnentähti. Hailuodon kirjastonhoitaja **Kari Blomster** on valmistunut suomen ja sukukielten laitokselta vuonna 1996, joten villapaidan sinivalkoinen värityskin on varsin sopiva.

”Olen valekirjastonhoitaja, kuten moni muukin. Tarkoitan, että olen ensin opiskellut jotain muuta ja sitten tehnyt informaatiotutkimuksen syventävät opinnot”, Blomster kertoo.

Blomsterilla on äidinkielen opettajan pätevyys. Sähköinsinöörin opinnot jäivät kesken. Hän on siis sopiva yhdistelmä pienen kirjaston työntekijäksi. Aiemmin Blomster oli töissä muissa kirjastoissa ja esimerkiksi kanttorina Kajaanissa.

Alun perin Oulusta kotoisin oleva Blomster on työskennellyt 13 vuotta Hailuodossa. Perämeren suurin saari Hailuoto on vajaan tuhannen asukkaan kunta, joka on rannikosta puolen tunnin lauttamatkan päässä. Sen naapurikunta on Oulu. Pienen Hailuodon väkiluku moninkertaistuu kesäasukkaiden saapuessa. Aukioloajat ovatkin kesällä laajemmat kuin talvella.

Hailuotoon Blomster päätyi koska paikka oli auki lähellä kotikaupunkia. Perheellä oli siinä vaiheessa maallevetäytymis- ja retriittivaihe. Se vaihe on mennyt ohi, mutta Blomster on jäänyt.

KIITOKSENA SIIKAA. Blomsterin mielestä tärkeintä pienessä kirjastossa on asiakaspalvelu, ihmisten kohtaaminen.

”Kirjaston on oltava herkkyyden ja pienten signaalien areena. Siellä on oltava jonkun, joka ottaa vastaan ihmisten toiveita ja ottaa kantaa heidän kiinnostuksen kohteisiinsa.”

Satoi tai paistoi, asiakaspalvelusta pitää tulla asiakkaalle hyvä mieli. Blomsterin mukaan kirjastonhoitajan pitää muuttua asiakkaan mukaan, käydä johdattamassa heidät erilaisille porteille. Hyvästä palvelusta kiitoksena ropisee halstaroitua siikaa, piirakkaa ja villasukkia.

Blomsterin kirjastoresurssi on 0,8 henkilötyövuotta kirjastotyötä. Virallisesti viikossa on yksi päivä kulttuurityötä. Tittelinä on kirjastonhoitaja-kulttuurisihteeri. Kunnassa on vähän työntekijöitä, joten kaikessa täytyy olla mukana.

”Yhtenä päivänä vedin kirjaston tuolijumppaa, lasten jalkapallokerhoa, kuoroharjoitukset ja lakaisin lunta kirjaston portailta. Kun olen kirjastonhoitaja kirjastossa, mikään ei ole minulle mahdotonta.”

Hailuodon kirjasto on vanha puurakennus, entinen koulu, joka on rakennettu 1930-luvun alussa. Kirkko on toisella puolen tietä. Koulu on samassa pihassa. Neliöitä on vain 200, mutta se ei ole estänyt Blomsteria kehittämästä kirjastoa. Esimerkiksi vuosi sitten poistettiin 14 pientä kirjahyllyä, jotka hankaloittivat tilan käyttöä.

Hailuodon kirjasto on myös kierrätyskirjasto, jossa ei Blomsterin mukaan tarvitse olla virallisia julkiskalusteita. Se tekee tilasta persoonallisen ja kotoisan. Blomsterin aikomuksena on listata kaikki dykkatut ja lahjaksi saadut kirjaston kalusteet.

↑ Kari Blomsterin työviikkoon kuuluu muun muassa yksi päivä kulttuurityötä.

Maaseudulla ei ole paljon julkisia tiloja, varsinkaan sellaisia, jotka ovat auki kahdesti viikossa iltaan asti. Kirjasto on kuiva, lämmin ja valoisa. Sieltä ei ajeta pois väärin ajatusten takia, eikä siellä tuputeta mitään.

”Joillain on kirjastoahdistusta, että täällä käyvän pitäisi olla kauhean fiksu”, Blomster lisää.

HAILUOTO-LISÄ. Kari Blomsterilla on iltopäivälle tiedossa Pohjois-Pohjanmaan kirjastojen Outi-kimppan kokous, mutta ensiksi on autettava joukkoa kasiluokan oppilaita etsimään tietoa 1930-luvun Hailuodosta. Ennen lähtöä Blomster ehti vielä tervehtiä sijaista ja hakea kunnantalolta etuajo-oikeuskilven kirjastoon perjantaina saapuvalla musiikkolle. Kerran kuussa oleville keikoille osallistuu 6–12 henkilöä joka kerta. Blomster on tyytyväinen osallistujamäärään.

”Olen semmoisessa onnellisessa asemassa, että kaikessa mitä teen, on Hailuoto-lisä. Se on vähän sellainen kuin Lapin lisä.”

Säännölliset musiikkitapahtumat alkoivat helmikuussa. Toistakymmentä vuotta kirjastoissa töissä oltuaan Blomster sai aha-elämyksen, että voisi tehdä työtä omista lähtökohdistaan käsin, sellaista minkä tuntee omakseen. Blomster ryhtyi

keikkajärjestäjäksi. Ilmoitus Oulun muusikoiden Facebook-ryhmässä sai innostuneen vastaanoton ja koko vuoden kalenteri tuli täyteen trubaduureja, duoja ja syntikkavelhoja. Budjetissa ei ole paljon väljyyttä, mutta kaikkeen tarpeelliseen pitää olla rahaa. Niinpä esiintyjätkin saavat luonnollisesti pienen korvauksen.

Kirjastotilastot ovat Blomsterin mielestä muuttuneet parempaan suuntaan. Tapahtumien lisääminen tilastoihin on saanut kirjastonhoitajan miettimään toimintaa ja kehittämään sitä asiakkaiden näkökulmasta.

”Kuitenkin synkkä tosiasia on, että helpoin tapahtuma on sellainen, joka järjestetään, mutta johon ei tule ketään.”

VAARANA MÖKKIHÖPERYYS. Blomsterilla on kaksi ihmistä, jotka voivat tulla sijaisiksi tällaisina kouluspäivinä. Toinen on paikkakunnalla asuva freelance-toimittaja ja toinen on juuri eläkkeelle jäänyt kauppias. Kun kysyy hyvissä ajoin, niin sijaiset pääsevät yleensä tulemaan. Blomster toivoo myös työkierron kehittymistä konsortion sisällä ja lupaa jopa asuntonsa työvaihtoon tulevan käyttöön.

”Konkretiaa on, että olen yksin tämän saaren kirjastossa töissä. Ja siinähän saattaa käydä niin, että tulee mökkihöperöksi. On ollut tiukempiakin aikoja. Olen ollut kuukauden mittaisella bönäri-lomalla kerran.”

Työkaverien puuttumista puhelias Blomster korvaa sillä, että käy toisinaan pihan toisella puolen opettajanhuoneessa kahvilla. Työyhteisöä siis löytyy, mutta Blomster ei haluaisi hukata opettajien aikaa. Blomsterilla on myös paljon hyviä asiakkaita, joiden kanssa on mukava jutella.

Blomster tuntee suurin piirtein ulkonäöltä kaikki asiakkaansa. Uudet kasvat ilahduttavat aina. Nykyisin kun Hailuoto kuuluu Outi-kimppaan, kirjastoon tulee yhä useammin saman kimppan asiakkaita muista kunnista. Blomsterin mielestä Outi-yhteistyö on virkistänyt monella tapaa Hailuodon kirjastokuvioita. Päätökset tehdään kirjastokimpassa yhdessä. Sieltä saa myös hallinnollista ja byrokraattista tukea.

”Mun puolesta muovitetaan kirjoja ja neuvotellaan e-aineistosopimuksia. Saan myös edunvalvontaa.”

E-palvelujen kehittämisen Kari Blomster näkee myönteisenä. Hän visioi, että Hailuodon kirjasto siirtyy agraarista suoraan ubiikkiin kulkematta modernin kautta. Nykyisessä sähköisessä maailmassa ihmiset viestivät toistensa kanssa ilman keskusyksiköitä. Pienellä kirjastolla ja yksinäisellä kirjastonhoitajalla on siinä ketjussa oma paikkansa. ■

Yksin kirjastossa -juttusarjassa vierailimme kirjastoissa, joissa töitä tehdään yksin.

KOLMEN KESKEN

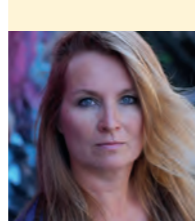
KOLUMNI

Näin vastikään päättyneillä Rakkautta & Anarkiaa -elokuvafestivaalilla suomalaisen naiskollektiivin ohjaustyön *Yksittäistapaus*, joka kertoo tavallisiin naisiin ja tyttöihin kohdistuvasta vallankäytöstä ja rajanylityksistä arkielämässä.

Sinä iltana loppuunmyydyssä katsomossa oli 554 ihmistä, jotka puuskahtelivat ja nauroivat yhdessä elokuvan mukana, ja osoittivat lopuksi tekijöille kiljuen suosiotaan. Sen yhteisöllisempää kokemusta on vaikea kuvitella.

Kirjan lukeminen on täysin päinvastainen tapahtuma. On vaikea kuvitella sen intiimimpää ja yksityisempää kokemusta.

KIRJAA LUETAAN yleensä yksin, mutta sittenkin läsnä on kaksi ihmistä, lukija sekä kirjailija (jota voimme kutsua tässä yhteydessä myös ”tekstiksi”). Yleensä nämä kaksi kohtaavat toisensa iltaisin, ja todennäköisesti vuoteessa. Ympäri on jo hämärää, vain yölamppu valaisee kohtaamista valkoisella paperilla. Lukija on yöpuvussa ja häntä väsyttää

Katja Kallio
Kirjoittaja on kirjailija.

jo, mutta hän on koko päivän odottanut pääsevänsä tekstin seuraan, ja käyttää nämä päivänsä viimeiset arvokkaat hetket tähän kohtamiseen, monesti lasten ja puolison nenän edestä. Heitäkään ei päästetä tähän kahdenkeskiseen, himeästi valaistuun taikapiiriin.

Joskus käy kuitenkin niin, että mukaan pölähtää yllättäen muitakin, esimerkiksi ihminen joka kirjan omistaa. Näin kävi, kun minä ja kirjailija **Maggie Nelson** aloimme tapailla toisiamme iltaisin *Sinelmiä*-teoksen sivuilla. Ystäväni toi minulle *Sinelmiä* lainaan samana päi-

vänä, jolloin kirjastosta ilmoitettiin, että varaukseni oli noudettavissa ja ajattelin, että on samantekevää mistä kirja on peräisin.

Mutta ei se ollut lainkaan samantekevää. Kävi ilmi, että kun minä ja Nelson saavuimme illalla kohtaamiseemme, ystäväni odotti meitä *Sinelmien* aukeamalla.

SE ON TÄYSIN YMMÄRRETTÄVÄÄ, sillä Nelsonhan kirjoittaa aiheista joita minä ja ystäväni olemme koko elämämme miettineet: rakkaudesta ja ystävyydestä ja kuolemasta. Ystäväni ajatukset ja ääni sekoittuivat koko ajan Nelsonin ajatuksiin ja ääneen, ja välillä kävi niin että *Sinelmiä* jäi hiukan sivurooliin, kun minä ja ystäväni keskustelimme elämästämme sen pohjalta.

Kröhom, joutui Nelson jonkun kerran sanomaan, saisinko puheenvuoron, vai jatkatteko kahden kesken?

Tällaista ei olisi sattunut, mikäli olisin lainannut *Sinelmiä* kirjastosta, saati jos olisin ostanut sen. Mutta olen jo alkanut pitää tästä tavasta lukea kolmen kesken. Seuraavaksi sama ystävä lainaa minulle **Lilli Prometin** romaanin *Eikä rakkaus täyty*. Tiedän jo, että siinäkin kohtaamisessa olemme kolmisin, ja olen valmistautunut siihen. Ja kun tahdon taas kohdata tekstin kahden kesken, käännyn kirjaston puoleen.

JOSKUS KÄY KUITENKIN NIIN, ETTÄ MUKAAN PÖLÄHTÄÄ YLLÄTTÄEN MUITAKIN, ESIMERKIKSI IHMINEN JOKA KIRJAN OMISTAA.

Kirjaston kautta vapauteen

AJANKOHTAISTA

KIRJALLISUUS TARJOAA PAON VANKILA-ARJESTA, MUTTA VANKILAKIRJASTOILLA ON MYÖS VELVOLLISUUS TARJOTA VANGEILLE YHTEYS MUURIEN ULKOPUOLISEEN ELÄMÄÄN.

Vankilan seinien sisään on sijoitettu monta kirjallista teosta, niin *Papillon*, *Gulag: vankileirien saaristo* kuin *Kuoleman käytävä*. Telkien takana on myös kirjoitettu kirjoja muun muassa **Jean Genet'n** ja **Raoul Palmgrenin** kynällä.

Näihin teoksiin pitäisi olla pääsy myös vangeilla. Vankeuslaki velvoittaa vankilat ylläpitämään vankilakirjastoa tai järjestämään kirjastopalvelut muulla tavalla.

Kuopion vankilan kirjastoa pyörittävä opinto-ohjaaja **Jutta Paananen** sanoo, että vankilakirjastojen perimmäinen tarkoitus on innostaa lukemaan, vaikka sitten *Aku Ankkoja*.

”Lukemalla voi päästä matkustamaan ympäri maailmaa ja kokemaan monenlaisia asioita oman pään sisällä, vaikka kalterit sitovatkin fyysisesti tänne vankilaan.”

Ensimmäinen suomalainen vankilakirjasto perustettiin Korsholman kruununvankilaan 1860-luvulla. Varhaiset vankilakirjastot olivat

↑ **Henri Charrière (vas.), Jean Genet, Jean Cocteau ja Aleksandr Solženitsyn ovat käsitelleet taitessaan vankina olemisen arkea.**

kokoelmiltaan niukkoja ja painottivat hengellistä kirjallisuutta. Nyt lainatuimmat niteet edustavat toisenlaista lajia.

”Suosituimpia ovat kotimaiset miesten kirjoittamat kirjat, joissa päähenkilönä on mies. Suosikki-kirjailijoita ovat **Reijo Mäki, Jarkko Sipilä, Ilkka Remes ja Juha Vuorinen**”, Paananen kertoo.

Kiellettyjä kirjoja ei ole, mutta Paananen mukaan vankien kirjatoiveita käsitellään tapauskohtaisesti. Hän muistelee, että hankkimatta on jätetty muun muassa aseita käsittelevä kirja ja hormonivalmisteista kertova teos.

Vankilakirjaston toiminnasta vastaava Kuopion vankilan apulaisjohtaja **Jukka Häkkinen** toteaa, että painetun kirjan asema korostuu, koska vangeilla ei ole vapaata pääsyä internetiin.

”Yhteistyö paikallisen kirjaston kanssa on avannut myös monia uusia toimintamuotoja kirjastoon. On ollut kirjailijavierailuja, lautapelikerhoa. Vangit ovat voineet lukea lapsilleen satukirjaa videotallenteelle ja niin edelleen.”

Vangit ovat voineet myös työskennellä kirjastossa työtoiminnan kautta.

Vankiloita koskee normaalisuusperiaate, jonka mukaan rangaistuksena tulee olla ainoastaan vapauden menetys. Muuten vangeilla tulisi olla samat mahdollisuudet sivistykseen ja koulutukseen kuin muillakin.

Kirjasto on olennainen osa näitä mahdollisuuksia. Tähän liittyvät myös kirjastojen olosuhteet.

”Aiemmin vangeilla oli vain lyhyehkö aika asioida kirjastossa. Nyt olemme pyrkineet mahdollistamaan myös kiireettömän käynnin, jolloin on mahdollisuus rauhassa katsella luettavaa ja lukea lehtiä”, Häkkinen kertoo.

Kuopiossa on hänen mukaansa panostettu myös kirjastotilan viihtyvyyteen, jotta vierailusta syntyisi myönteinen kokemus.

”Tarkoitus on myös tehdä kirjastoa tutuksi, niin että mahdollisimman moni löytäisi vapaudessakin kirjastojen palvelujen käyttäjäksi.”

VIHREÄ PEUKKU NOUSEE

KOLUMNI

Media on pahempi kuin öljy. Näin provosoi brittiläinen kirjailija ja aktivisti **George Monbiot**. Räväkkä lause liittyy siihen, miten mediassa käsitellään ilmastokriisiä.

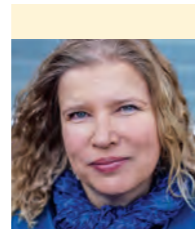
Liettuassa, Vilnan pääkirjastossa, tätä lausetta pohtii joukko Pohjoismaista ja Baltian maista tulleita kirjastojen ja järjestöjen edustajia. Ollaan My Green Identity -työpajassa.

Miksi media muka on pahempi kuin öljy? Vastaus on yksinkertainen.

Mediassa kyllä kerrotaan tunnollisesti ilmastomuutospaneeli IPCC:n raporteista, mutta kun muutoksia yritetään toteuttaa, alkaa kaamea parku. Klikkiotsikot väittävät, että lihansyöjiä syyllistetään, lentääkään ei enää saa ja autoilijat joutuvat vouhotuksen maksajiksi.

Mediassa kyllä raportoidaan ennätysshelteistä, mutta jutun kuvassa on rannalla aurinkoa palvoa ihminen. Ei vanhus, joka nähty sairaalassa tai eläin, joka ei löydä juotavaa.

ONGELMA ON SIINÄ, että media käyttää populistisia keinoja: se kertoo ihmisille, mitä he haluavat kuulla.

Eeva Kiviniemi
Kirjoittaja on kirjastonhoitaja ja osastonjohtaja Raision kaupungin kirjastossa.

Siksi työpajassa siteerataan **Greta Thunbergiä** ja lähetetään medially viesti: me näemme teidät, me seuraamme teitä.

Kaikki osallistujat listaavat maansa keskeiset tiedotusvälineet. Kun Pohjoismaiden tai Baltian maiden toimittajat tekevät ilmastokriisistä asiallisia juttuja, heille nostetaan vihreä peukku. Ideana on, että medially lähetetään palautetta ja juttuja jaetaan somessa hashtagilla #greenthumbup ja #mygreenidentity.

Koska syyllistäminen harvoin toimii, vihreä peukku on kiitos hyvästä ilmastojournalismista. Media on portinvartijan roolissa, koska sillä on valtava vaikutus ihmisten asenteisiin.

Tanskalainen **Line Thastum** korosti, että kirjastot voivat näyttää

esimerkkiä, vaikuttaa ihmisiin ja innostaa arjen ilmastotekoihin. Vilnan työpajassa päätettiin, että emme ainoastaan voi, meidän täytyy.

Me haluamme, me pystymme.

BALTIAN KIRJASTOISSA asenteet ja toiminta tuntuvat jo siirtyneen kestävään elämäntapaan. He vaikuttavat käyttämällä appeja ja meemejä. Asiakkaat voivat kerätä karmapisteitä Tallinnan keskuskirjastossa. Jokainen kahvikuppikin on erilainen, koska ne on saatu lahjoituksina.

Tässä jengissä suomalainen saa tuijotella kengänkäriään. Ei ole oikein mitään kerrottavaa.

Onneksi vielä ehtii mukaan. Työpajassa tehtiin lupauksia: Selvitetään, mitä IPCC:n raportti tarkoittaa paikallisesti. Tarjotaan vaihtoehto kaupalliselle joululle. Järjestetään Black Fridayn tienoille Green Week. Vuodenvaihte houkuttelee tekemään lupauksia. Tänä vuonna ne ovat ilmastoystävällisiä.

Kuka lähtee mukaan? Vihreä peukku nousee.

My Green Identity -työpaja järjestettiin 25.–26.9. Vilnan Adomas Mickevicius -kirjastossa Liettuassa.

ME HALUAMME,
ME PYSTYMME.

PALSTALLA NOSTETAAN ESILLE AJANKOHTAISIA POIMINTOJA KIRJASTOJEN ARJESTA. MARRASKUUSSA KOKATAAN KIRJASTON UUDESSA KITCHENETESSÄ.

SIVEYDEN VARTIJOITA

Eläkkeellä oleva lahtelainen kirjastonhoitaja **Eija Eskola** julkaisi alkusyksystä kirjan *Tarinaa kirjastoista ja lukemisesta vuosilta 1910–1970*. Eskola kirjoittaa, että kirjastonhoitajat olivat siveyden portinvartijoita. Eroottisia romaaneja ja sukupuolioppaita sai lainata vain erikoisluvulla.

Valtion kirjastontarkastajat valvoivat kirjakoelman laatua, kirjastonhoitajan sopivuutta tehtäväänsä, riittäviä aukioloaikoja ja kirjastojen lämmitystä ja valaistusta aina 1980-luvulle saakka. Kiertelevät kirja-asiamiehet kartuttivat kotikirjastoja ympäri Suomen myymällä tietokirjoja.

Kirjastonhoitajat ovat kirjan keskeisiä päähenkilöitä. ”He pesettivät lainaajien käsiä ja ivasivat heidän vieraskielisten nimien väärin ääntämistä. Toisaalta he suositelivat mielenkiintoista luetavaa ja kannustivat lukemaan. Monet muistavat lapsuutensa kirjastonhoitajan, äreän tai kiltin, vielä kuolinvuoteellaan”, Eskola kertoo.

LAPSISTA LUKUSANKAREITA

Syksyllä Lahdessa aloitetun Lukusankarin idea on lisätä perheiden tietoa lukemisesta ja kirjaston palveluista. Satutuokiot on viety uusiin paikkoihin, kuten ProPuu-taidegalleriaan ja Lahden keskustan Perhetilkkuun. Suunnitteilla on lukemisen ympärille monipuolisesti innostavaa nähtävää ja tehtävää. ”Ennen joulua on luvassa alle kouluikäisten joululahjavinkkejä”, kertoo erikoiskirjastonhoitaja **Salla Korvanen**. Facebook ja instagram: @lukusankari

PELAA LUKU-HAASTE-BINGOA

Pohjoisen Outi-kirjastoissa voi tehdä vuoden loppuun mennessä e-lukuhaasteen. Katso leffa, kuuntele e-äänikirja, selaa lehtiä ja kuuntele musiikkia. Haaste liittyy vuoden alussa julkaistun lukuhaasteeseen, jonka 25 haastetta pelataan kuin bingoa. [outi.finna.fi/Content/lukuhaaste](https://outi.finna.fi/Content/ouki)

TIEDONHAKUA NUORILLE

Eväitä opiskeluun -sivusto on Oulun ja Kempeleen kirjastojen rakentama tietopaketti opiskelijoille. Se ohjaa etsimään tietoa kriittisesti ja tunnustamaan valeutiset. Samalla opiskelija oppii ottamaan kaiken irti Googlesta. Sivustolla luetaan tekstit, tehdään tehtäviä ja katsotaan videoita. Se sopii yläkoulun, lukion ja toisen asteen opiskelijoille. www.evaitaopiskeluun.fi

KITCHENETTE KIRJASTOON

Helsingin Paloheinän ja Pitäjänmäen kirjastot remontoitiin käyttäjien toiveita kuunnellen. ”Pitäjänmäen asiakkaille on nyt pieni keittiö, kitchenette, ja ompelukoneellekin on oma paikkansa”, kertoo Helsingin aluekirjastopalvelujen johtaja **Saara Ihämäki**. Lasten alueet saivat suunnittelija **Pablo Riquelmen** (kuvassa) käsissä uuden ilmeen. Niissä on oleskelukoloja ja rauhoittavia, turvaa henkiviä materiaaleja.

KIRJASTOARKEA

Suomeen tarvitaan kuvailustrategia

TULEVAISUUDEN KIRJASTOROBOTTI KÄYTTÄÄ METATIETOA OPASTAESSAAN ASIAKKAITA.

Kansalliskirjasto johtaa kirjastojen metatietotyötä ja vastaa kansainvälisten kuvailustandardien soveltamisesta. Kansalliskirjasto ylläpitää ja kehittää metatietovaranto Melindaa, johon myös yleiset kirjastot ovat liittymässä ja osin jo liittyneet. Yleisten kirjastojen tavassa tuottaa metatietoa ei ole tapahtunut isoja muutoksia, vaan päällekkäistä työtä tehdään edelleen.

Kuvailutyö muuttuu ja tekoäly korvaa ainakin osan ihmistyöstä. Tehokkuuden vaatimukset vaativat uudenlaista työnjakoa. Juuri nyt on tarpeen ajatella kuvailutyö ja sen organisointi uudelleen. Tarvitaan kokonaisnäkemystä ja kuvailustrategiaa, jossa määritellään yleisten kirjastojen rooli osana kuvailun ekosysteemiä. Lisäksi pitää määritellä kuvailun tavoitteet sekä tekninen alusta.

Strategiassa kannattaa ottaa lähtökohdaksi kuvailusäännöstö RDA:n linkitetyn tiedon malli ja näin valmistautua tuleviin metatiedon tuottamisen muutoksiin ja metatiedon laajaan hyödyntämiseen digitaalisessa ympäristössä.

MONIPUOLINEN METATIETO. Metatiedon käyttömahdollisuudet ovat monipuolistuneet. Erilaisilla tilasto- ja data-analyysillä saadaan tietoa yksittäisen kirjaston kokoelmien sisällöistä, käytöstä ja muutoksista. Analyysien avulla voidaan kehittää kokoelmia vastaamaan entistä paremmin asiakkaiden tarpeita. Omatoiminen tiedonhaku ja kirjaston käyttö eivät ole mahdollisia ilman metatietoa.

Hyvin tuotettu metatieto voi auttaa palveluiden käyttäjää navigoimaan fyysisessä tilassa. Museossa tai kirjastossa voi tulevaisuudessa olla Pepper-robotti, joka opastaa aineistojen luo tai antaa vinkkejä siitä, mitä kaikkea mielenkiintoista paikasta löytyy. Se edellyttää, että Pepperillä on käytössä kokoelmiin liittyvä metatieto, aineistojen sijaintitieto ja ohjelmistot, jotka osaavat yhdistellä tietoja ihmisen kannalta mielekkäiksi kokonaisuuksiksi.

Eri tieteenalat ovat ottaneet käyttöön datan louhintaan liittyviä työkaluja ja menetelmiä. Kirjastojen ja muiden muistiorganisaatioiden tuottamat tietokannat ja niiden sisältämä hyvälaatuinen metatieto ovatkin muodostuneet ensisijaisiksi lähteiksi. Tutkijat luottavat muistiorganisaatioiden tuottamaan metatietoon ja tämän luottamuksen säilyttäminen on jatkossa entistä tärkeämpää. Säilytetyillä aineistoilla ei ole merkitystä, jos niitä ei käytetä tai jos niistä ei ole saatavana kuvailutietoa siellä, missä ihmiset etsivät itselleen aineistoja.

Metatieto itsessään kertoo kulttuurisällöistä, merkityksistä ja niissä tapahtuneista muutoksista. Kirjastojen ja muiden muistiorganisaatioiden toiminta takaa kansakunnan muistin säilymisen ja antaa välineitä kansakunnan itseymmärrykselle. Tässä aikajänteenä ovat sadat ja tuhannet vuodet. Ihmiskunnan kulttuurinen muisti säilyy metatiedossa uutta luovana osana digitaalista maailmaa.

Vähättelevä puhe metatietotyöstä on menneen maailman retoriikkaa ja vaarallista metatiedon merkityksen aliarviointia. Kirjastojen tulee muistaa tämä perustehtävänsä ja sen tuottama kulttuurinen arvo.

UUDENLAISTA METATIETOA. Toimintaympäristön digitalisoituminen, kirjastoaineistojen määrän kasvu ja formaattien monipuolistuminen edellyt-

DIGITALISAATIO

tävät myös uudenlaista metatietoa. 2010-luvulla käyttöön otettu, funktionaalisen luetteloinnin periaatteita soveltava RDA-kuvailusäännöstö on kehitetty lähtökohtaisesti digitaaliseen ympäristöön. Sen keskeinen idea on tiedon linkittäminen. Tietoa ei siirretä tai kopioida järjestelmästä toiseen, vaan yhdessä tietojärjestelmässä olevaa tietoelementtiä hyödynnetään linkittämällä ja rikastamalla muissa järjestelmissä.

Kuvailusäännöstö mahdollistaa sen, että kukin teos kuvaillaan maailmassa vain kerran, siellä, missä se ensimmäiseksi julkaistaan. Teokseen liittyvät eri versiot, kuten käännökset, kuvaillaan puolestaan siellä, missä ne on julkaistu ja linkitetään alkuperäiseen teokseen, samoin uudet laitokset, kuten pokkarit, ja niihin liittyvät kappaleet.

RDA:n täysipainoinen käyttöön otto ja soveltaminen edellyttävät kirjastoilta yhteistä visiota, jota kohti edetä. Se edellyttää järjestelmäyhteistyötä ja tallennusformaatti MARCin korvaavaa formaattia nimeltä Bibframe. Lopputuloksena voisi olla globaali tietoverkko, jossa eri tietoelementit linkittyvät toisiinsa ja jossa kerran tehty työ on muiden hyödynnettävissä. Digitaalinen toimintaympäristö mahdollistaa kuvailun ekosysteemin rakentamisen, johon voivat osallistua myös muut toimijat, kuten kustantajat.

Tietotekniset välineet ovat mahdollistaneet kuvailutyön keskittämistä ensin kirjastojen sisällä, sitten kirjastojen välillä ja kimpoissa ja vähitellen myös valtakunnallisesti ja asteittain jopa globaalisti.

On entistä tärkeämpää, että metatieto tuotetaan standardin- ja formaatinmukaisesti, jotta se on yhteensopiva muualla tuotetun metatiedon kanssa ja että Finnan tyypisistä hakuportaaleista saadaan käyttökelpoisia hakutuloksia ja mahdollisimman vähän hälyä. ■

Kirjoittajat ovat Kansalliskirjaston Kuvailustandardiryhmän jäseniä. Kaisa Hypén on Turun kaupungin kirjaston palvelupäällikkö, Juha Piukkula on Kansallinen audiovisuaalisen instituutin erikoisuunnittelija ja Jarmo Saarti on Itä-Suomen yliopiston kirjaston johtaja.

SANASTO

■ **Metatiedolla tarkoitetaan tietoa tiedosta.** Kirjastossa se tarkoittaa konkreettisesti erilaisiin julkaisuihin liitettävää kuvailutietoa.

■ **Kuvailevalla metatiedolla kerrotaan aineistojen sisällöstä ja kuvataan aineiston fyysisiä ominaisuuksia.** Sen pohjalta tiedonhaku voi päätellä, vastaako kyseinen aineisto hänen tarpeitaan.

■ **Funktionaalisessa luetteloinnissa kaikki tallennettavat elementit tukevat tiedonhakua.**

■ **RDA (Resource Description and Access):** Kansainvälisen kirjastojärjestö Iflan määrittelyyn perustuvat kuvailusäännöt.

■ **MARC 21:** Kansainvälinen tallennusformaatti, joka mahdollistaa kuvailuelementtien tallentamisen tietokantaan.

■ **Bibframe:** Kansainvälinen ja kehitteillä oleva tallennusformaatti, joka on tarkoitettu kirjastoja laajempaan käyttöön.

TÄLLÄ PALSTALLA TUNNETTU SUOMALAINEN PALJASTAA KIRJAHYLLYNSÄ SISÄLLÖN. RAP-ARTISTI JA DJ **YEBOYAH** YRITTÄÄ PITÄÄ KIRJOJENSA MÄÄRÄN HILLITTYNÄ.

”ÄITI KANNUSTI LUKEMAAN”

KIRJAHYLLYNI

Helsinkieläminen **Yeboyah** tuli tunnetuksi ensisinglestään *Broflake* vuonna 2017. Sitten hän on esiintynyt osana D.R.E.A.M.G.I.R.L.S.-räppishow'ta, ja tänä vuonna hän julkaisi ep-levyn *Elove-na*, joka on myös visuaalinen kokonaisuus: jokaisella biisillä on oma musiikkivideonsa.

Kuvataiteilija **Raakel Kuukan** tytär on saanut kotoa paitsi kipinän visuaaliseen tekemiseen myös rakkauden kirjoihin. ”Äitini on oikea lukutoukka”, Yeboyah kertoo.

Artistin oma kirjoittaminen suuntautuu päiväkirjaan ja biisien sanoituksiin.

SUHTEESI KIRJALLISUUTEEN?

”Äitini on aina kannustanut minua lukemaan. Kirjasto on kodin ohella toiminut lapsuudesta saakka jonkinlaisena turvapaikkana, johon on voinut hetkeksi unohtua. Nykyään pyrin lukemaan jotakin joka päivä, ja suhteeni kirjallisuuteen on ylitsepur-suava. Voisin viettää kaikki päivät lukien, jos siihen olisi mahdollisuus”

MISSÄ LUET MIELUITEN?

”Jossain pehmeässä, rauhallisessa, valoisassa ja turvallisessa paikassa, kuten sängyssä, nurmikolla tai riippumatossa. Luen eniten iltaisin ennen nukkumaanmenoa, mutta parhaita ovat lukuhetket keskellä päivää.”

MILLAINEN LUKIJA OLIT LAPSENA?

”Opin lukemaan hyvin nopeasti esikouluikäisenä eli noin viisi-kuusivuotiaana. Luin pieneä paljon. Rakastin *Neiti Etsivä* -kirjoja, *Risto Rappääjää*, isoja satukirjoja ja kaikkia niitä erikoisia satuaarteita, joita kirjahyllyni pursusi. Pieneä lapsena lempikirjani taisi olla *Kränkkä*. Kuuntelin myös paljon

äänisatuja, esimerkiksi *Röllä*. Ala-asteikäisenä tutkin ahkerasti äitini kirjahyllyn sisältöä ja kävin lainaamassa kirjoja kirjastosta. Luin silloin myös paljon sarjakuvia kuten *W.I.T.C.H.*-lehteä.”

MITEN SAAT KIRJASI?

”Ostan kirjoja silloin tällöin. Enemmän kuitenkin lainailemme niitä kavereiden kesken. Saan kirjoja myös merkkipäivinä lahjaksi, ja äitini ujuttaa niitä minulle edelleen tuon tuosta. Käyn usein kirjastoissa tutkimassa kirjoja, nuotteja ja musiikkia.”

MILLAINEN KIRJAHYLLYSI ON?

”Kirjani oleilevat sievässä rivissä värijärjestyksessä keittiötason yläpuolella.”

KIRJA JONKA LUIT VIIMEKSI?

”Luin juuri **Angie Thomasin** *Viha jonka kylvät* -kirjan, ja se oli mieletön! Sain juuri luettua myös **Beata ja Malena Ernmanin** sekä **Greta ja Svante Thunbergin** *Sydämen asioita* -kirjan. Tällä hetkellä kesken ovat **Toni Morrisonin** *Sinisimmät silmät*, **Philip Pullmanin** *Kultainen kompassi* – ja muutama muu.”

KIRJA JONKA AIOT LUKEA?

”Seuraavana lukujonossa on **Naomi Kleinin** *This Changes Everything*.”

KIRJAT JOITA NOLOSTELET?

”En säilytä kirjoja, joita nolostelen. En myöskään nolostele kovin helposti, sillä kaikelle on syynsä.”

RAKKAIMMAT KIRJASI?

”Äitini tekemät kirjat, **Koko Hubaran** *Ruskeat tytöt* ja päiväkirjat.”

Lohikäärmeet tulivat kirjavinkkaukseen

UUSIA VINKKAREITA TARVITTAISIIN ELOKUVILLE, PELEILLE JA SARJAKUVILLE.

Kirjavinkkarin työ vaatii istumalihaksia. Aluksi vinkkari etsii kirjastosta laadukkaita ja kiinnostavia kirjoja. Niistä hän laatii vinkkauspaketin, jota voi käyttää eri tapahtumissa.

Kaikki vinkkarit eivät tydy luennoimaan. Yhä useampi käyttää kirjatrailereita tai muuta rekvisiitaa. Trailereita ovat esittelyvideot kirjan sisällöistä. Niillä koudutetaan kuuntelija tutustumaan varsinaiseen teokseen.

Vantaan kirjastossa käytetään kouluvierailuilla kylttejä. Niiden avulla lapset ja nuoret voivat äänestää, onko vinkattu kirja kiinnostava vai kakkaa.

”Silloin saa välittömän palautteen, kannattaako kirjaa pitää vinkkauspaketissa”, sanoo kirjavinkkariyhdistyksen puheenjohtaja **Marjo Mannila**.

Lapset ja heidän mielenkiintonsa muuttuvat. Espoossa vinkkauksien kokemuksellisuuteen ja toiminnallisuuteen satsataan.

”Toiminnalliset ja moniaistiset menetelmät ovat niitä, jotka vetoavat. Esimerkiksi Lohikäärmetypö-pajoissa luetaan kirjoista pätkiä ja luodaan yhdessä lohikäärmeitä”, kirjavinkkausta vuosia tehnyt **Pirkko Ilmanen** kertoo.

OLE OMA ITSESI. Pelkkä vakuuttelu kirjojen erinomaisuudesta ei vinkkaustyössä riitä. Kirjojen hyvyys pitää pystyä todistamaan. Vinkkari joutuu laittamaan persoonansa likoon. Siksi vinkkarit suosittelvatkin usein kirjoja, joista he itse pitävät.

”Teen jo etukäteen karsintaa enkä edes lue semmoisia kirjoja, jotka eivät minua kiinnosta. Luen myös paljon arvosteluita ja olen aktivoitunut Goodreadsissa, josta saa paljon hyviä lukuvinkejä”, Marjo Mannila kertoo.

LUKUTAITO

← Pirkko Ilmanen mielestä kirjavinkkausta pitäisi arvostaa yhtä paljon kuin esimerkiksi hyllytystä.

Mannila tekee vinkkausta yläkoululaisille. Hän on kiinnostunut erityisesti nuortenromaaneista, joissa käsitellään arkisia ongelmia. Vinkkauksillaan hän haluaa lukuharrastuksen lisäksi kannustaa mediakriittisyyteen.

Mannila korostaa, ettei vinkkarin ole tarkoitus ryhtyä makutuomariksi. Jos toinen innostuu lukemaan ylipäänsä, se on jo osavoitto.

”En halua määritellä mikä on laatukirjallisuutta tai mikä ei. Jos joku ihminen on innostunut jostain asiasta, niin olisi kamalaa mennä sanomaan että tuo on aivan paskaa”.

RAMPPIKUUMETTA. Kun asettautuu yleisön eteen vinkkaamaan kirjoja, ramppikuume nousee. Mannila voitti uransa alussa pelon tunnustamalla yleisölle, että jännittää. Nyt hän kokee jo rutinoituneensa vinkkaustyöhön. Hänkin saattaa edelleen hakea vertaisapua vinkkaustyöhön Kirjavinkkariyhdistyksen keskusteluryhmistä.

↑ Marjo Mannila voitti julkisen puhumisen pelon kertomalla yleisölle, että häntä jännittää.

”Vinkkareiden Facebook -ryhmässä saa paljon tukea ja vinkkejä työhön. Annamme toisillemme vertaistukea ja lukuvinkejä.”

MISTÄ KAIKKI LÄHTI. Suomenkielisen kirjavinkkauksen aloittamisesta tulee kuluneeksi pian 30 vuotta. Toiminta alkoi Pietarsaaressa syksyllä 1989 **Marja-Leena Mäkelän** innostuttua alasta.

”Osastonjohtaja **Monica Borg-Sunabackan** kutsusta olin kertomassa suomenkielisessä koulussa lapsille kirjoista. Hän kysyi minulta, ’tiedätkö mitä sä teet’, johon vastasin, että en tiedä. Hän sanoi siihen, että tuo on bokpratia”, Mäkelä kertoo.

Ruotsinkieliset kirjastot olivat tehneet vinkkausta eli bokpratia tuolloin jo vuosia. Yhtäkkiä pelkkä kirjastotyö rutiineineen ei tyydyttänyt enää häntä, vaan vinkkarius alkoi houkuttaa ammattina.

Mäkelä on tehnyt aktiivisesti töitä kirjavinkkauksen edistämiseksi. Hän on kirjoittanut aiheesta kirjoja ja ollut perustamassa rekisteröimätöntä →

yhdistystä, Kirjavinkkariklubia. Klubi järjesti koulutustilaisuuksia ja välitti tietoa blogin avulla.

Nykyinen kirjavinkkariyhdistys perustettiin 2000-luvulla käytännön tarpeesta. Klubia pyörittäneet kokivat, ettei klubi vastannut jatkuvasti kasvavaan tuen tarpeeseen. Yhdistyksen kautta olisi helpompaa järjestää koulutusta ja verkostoitua.

INNOSTUS KASVUSSA. Kirjavinkkariyhdistys täytti tänä vuonna kymmenen vuotta. Yhdistykseen kuuluu noin sata jäsentä, jotka työskentelevät eri puolilla Suomea. Viimeisen viiden aikana on ollut nähtävissä, että yhä useampi kirjastotyöntekijä on innostunut vinkkauksesta.

Alan arvostuksen eteen joudutaan tekemään töitä. Kaikille työnantajille ei ole edelleenkaan selvää, että kirjavinkkari on oikeaa työtä ja valmistautumiseen kuluu aikaa.

"Pitäisi saada vakiinnutettua ajatus, että vinkkaus ei ole jotain, mitä tehdään töissä vasemmalla kädellä. Se on oikeaa työtä, ansaitsee tukea, aikaa, arvostusta ja se pitäisi nähdä neuvotteluissa palkkaa korottavana asiana", Marjo Mannila sanoo.

Eteläisemmässä Suomessa kirjavinkkariuden merkitys tunnustetaan jo selkeämmin. Kaikki kirjastot eivät kuitenkaan pysty palkkaamaan kirjavinkkareiksi kokoaikaista työntekijää. Silloin vinkkausta tehdään muiden töiden ohessa ja vinkkaukseen on valmistauduttava vapaa-ajalla.

Heikko arvostus voi näkyä siinäkin, että työn hinnoittelussa on paljon vaihtelua. Oman kirjaston ulkopuolella tehdystä vinkkauksesta osa laskuttaa

**KIRJAVINKKARI
MARJO MANNILAN
VINKIT**

■ **Angie Thomas: Viha jonka kylvät**
"Kirjan yhteydessä voi keskustella rasismista ja poliisiväkivallasta. Varoitetaan aina, ettei kirja ole herkimmille lukijoille."

■ **Holly Bourne: Oonko ihan normaali**
"Tämän yhteydessä voi keskustella feminismissä ja mielenterveydestä."

■ **Sarah Crossan: Yksi Yhden ryhmän kanssa saimme mahtavan keskustelun siitä, millainen asema siamilaisilla kaksosilla on ollut historiassa. Tässä kirjassa on etuna runomuotoisuus, joka on kuitenkin helpoluista."**

paria kymppiä tunnilta, kun osa saattaa periä päältä parisen sataa euroa.

"Kirjavinkkaus pitäisi nähdä yhtä tärkeänä työnä kuin hyllytys", Pirkko Ilmanen sanoo.

PULAA OSAAJISTA. Marjo Mannila myöntää, että kirjavinkkarin työ edellyttää intohimoa kirjoihin ja kirjoista kertomiseen. Vinkkaustekniikka voi hioa, mutta intohimoa harvemmin.

Kirjavinkkareita kuitenkin tarvittaisiin enemmän. Koulujen löydettyä palvelun on kysyntää vinkkareille niin paljon, että joka paikassa tarpeeseen ei pystytä vastaamaan. Perinteisten kirjavinkkareiden lisäksi tarvittaisiin myös vinkkareita sarjakuville, elokuville, peleille ja äänikirjoille. Myös aikuisille tarvittaisiin enemmän omia vinkkareita, sillä nyt alan osaaminen keskittyy kouluyhteistyön takia laajalti lapsille ja nuorille vinkkaamiseen.

Kirjavinkkarin työssään syvä osaaminen tietystä aineistolajeista on aina etu.

Yhdistyksessä on mukana noin sata jäsentä, mutta lisäksi osajia toivottaisiin mukaan toimintaan.

"Toivomme, että kirjavinkkareiden verkosto voisi olla Suomen laajuinen. Silloin kenenkään ei tarvitsisi jäädä yksin, vaan vertaistukea ja apua löytyisi. Tässä työssä tärkeintä on se, että pystyy keskustelemaan kollegoiden kanssa", Marjo Mannila sanoo. ■

Kirjavinkkariyhdistys sai marraskuussa Lastenkirjainstituutin myöntämän Onnimanni-palkinnon.

MEDIASEKSIKÄSTÄ PÖHINÄÄ

KOLUMNI

Vuonna 2019 kirjastoissa oli hyvä fiilis. Pöhinä. Inhoan sitä sanaa, koska se tapaa olla eufemismi sille, että oikeasti mitään ei tapahdu. 2019 kuitenkin tapahtui.

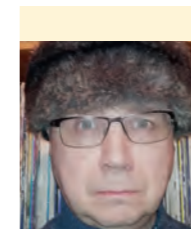
Suomen kirjastoseuran puheenjohtaja valittiin EU-parlamenttiin, Suomen hallitus esitteli ohjelmaansa kirjastoissa. Kirjasto ei ole ministereille enää pelkkä kansakoulun nurkassa nököttävä kirjahylly, vaan aktiivinen, ajanmukainen ja digitaalinen kulttuurin, sivistyksen, tiedon ja osaamisen puolustaja. Puolustamisen arvoinen muidenkin kuin meidän kirjastolaisten mielestä.

Oodissa ovi kävi vuonna 2019 siihen malliin, että se meni rikki. Maailman paras kirjasto se silti on, ja siellä on myös kirjoja. On, älykkäästä kellutuksesta huolimatta. Espoon kaupunginkirjasto oli maailman paras jo alkuvuodesta, mutta sitä ei kukaan enää muista. Helmetin uusi varaustennoutojärjestelmä on kerännyt kiitosta. Tosin ei asiakkailta eikä henkilökunnalta. Roboteilta, ehkä?

VUONNA 2019 me kirjaston työntekijät teimme valtavasti työtä lukemisen edistämiseksi. Aivan kuten olemme tehneet joka vuosi, vuosikymmenien ajan. Sitten tuli jääkiekkoilija **Kevin Lankinen**, ja hoiti yhdellä haastattelulla homman paremmin kuin me koskaan.

Yleisten kirjastojen neuvoston suositus digitaaloista ja digituen antamisesta kirjastosta oli hyvin laadittu. Siinä ei oleteta kirjastolaisten olevan kaiken tietäviä digivelhoja, vaan vertaistuki. Vaikka me kirjastossa tiedämme kaiken, olemmehan lukeneet kaikki kirjat, niin YKN:n suositus herätti henkilöstössä helpotuksenhuokauksia.

Äänikirjojen suosio kasvoi e-äänikirjojen ansiosta. Kaikki kustantajat eivät siitä tykkää, eivätkä enää myy niitä kirjastoille. Musiikkiaänitteitä myytäisiin, mutta kaikki kirjastot eivät osta. E-lehtiä voi nykyisin lukea kirjaston tilojen ulkopuolella. Asiak-

Mika Kähkönen
Kirjoittaja on kirjastonhoitaja Imatran kaupunginkirjastossa.

kaiden tarvitsee siis entistä vähemmän rasittaa itseään käymällä fyysisessä kirjastossa henkilökuntaa häiritsemässä.

Kirjastopäivillä kerrottiin, että kirjastotyön rutiinit automatisoituvat yhä enemmän ja enemmän. Asiakkaiden omatoimisuuden ansiosta kirjastotyö muuttuu entistä ihmisläheisemmäksi. Se kuulostaa ihanalta. Haaveilin keskitettyäni jatkossa sisältöjen avaamiseen, sisällöntuottamiseen, kirjavinkkaukseen, hakeutuvaan kirjastotyöhön. Sitten kaupunkini aloitti yt-neuvottelut. Nyt haaveilen työpaikkani säilymisestä.

VUONNA 2019 kirjasto muuttui tilaksi. Se on hyvä, sillä tilaa tarvitaan. Etätyöt ja -opiskelut mahdollistavat työskente-

telyn missä tahansa. Oleskelu- ja harrastustilojen tarve kasvaa. Kirjailijoiden pitää huomioida tämä kirjoittamalla jatkossa vain satasivuisia kirjoja. Näin kirjastot saavat lisää tilaa, ja lukijalla säästyy aikaa. Sadan sivun kirjat ovat myös paksuja helpommat repiä palkattomassa työtoiminnassa eristeiksi.

2019 oli hyvä vuosi. Oli projektia, hanketta, uusien palveluiden lanseeraamisia, uusia kirjastoja ja paljon positiivista julkisuutta. Oli mediaseksikästä pöhinää.

**OODISSA OVI KÄVI
VUONNA 2019 SIIHEN MALLIIN,
ETTÄ SE MENI RIKKI.**

Pitkät jäähyväiset tallenteille

MUSIIKKI

ESPOOSSA PÄÄTETTIIN LOPETTAA MUSIIKKITALLENTTEIDEN HANKINTA VUODESTA 2021 ALKAEN. KYSYIMME MUILTA ISOILTA KIRJASTOILTA, SEURAAVATKO NE PERÄSSÄ.

Mielenkiintoinen ja rohkea ratkaisu”. ”Tuntuu melko uskaliaalta jättää kokonainen taiteen- ja aineistolaji hankinnan ulkopuolelle ja sen kokoelma uusiutumatta”.

Näin isojen kirjastojen henkilökunnat kommentoivat Espoon päätöstä lopettaa musiikkitalenteiden hankkiminen vuoteen 2021 mennessä.

Kysyimme Helsingin, Turun ja Tampereen kaupunginkirjaston henkilökunnalta, syntykö Espoon päätöksestä muille kirjastoille esimerkki, josta otetaan mallia. Ei ainakaan toistaiseksi. Tallenteiden käytön hiipuminen on kuitenkin tosiasia ja Espoon tapaus eräänlainen huipentuma väistämättömälle.

”Tallennehankinnat todennäköisesti loppuvat luonnollista kautta, eli silloin kun äänitteitä ei julkaista enää fyysisenä kappaleena”, Helsingin kaupunginkirjaston yhteisten palvelujen päällikkö **Virva Nousiainen-Hiiri** sanoo.

RAJU PUDOTUS. Tilastoja tuijottamalla tilanne on karu. Vuonna 2010 Suomessa lainattiin seitsemän miljoonaa äänitettä, mutta lainausten määrä

↑ **Vuonna 2018 koko maassa tehtiin 84 478 895 lainaa, joista kirjoja oli 67 477 826 kappaletta ja musiikkiäänitteitä 2 552 510.**

romahti viime vuoteen mennessä 2,5 miljoonaan. Pudotus on vaikuttanut kirjastojen aineistomäärärahoihin ja levyjen hankintoihin. Lainausmäärät eivät kasva, vaikka kokoelmaa kasvatettaisiin.

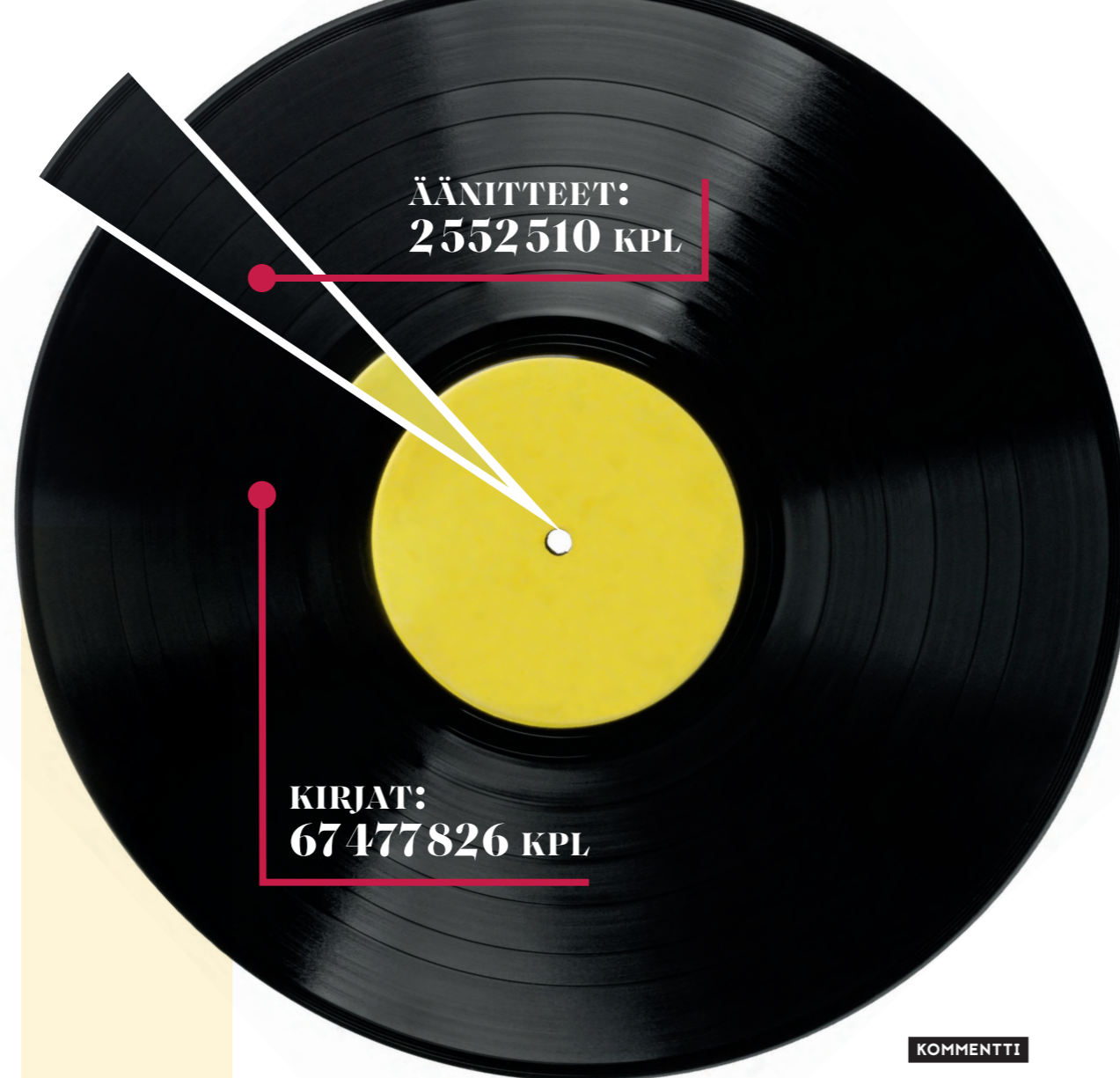
”Linjauksessa ja hankinnassa pitää tehdä yhteistyötä kimpan sisällä ja seurata tarkasti lainaus- ja kokoelmatilastoja, hankintaehdotuksia ja asiakaspalautteita. Toivon, että cd-levyjen valitsijat pystyvät kohdentamaan supistuvan määrärahan järkevällä tavalla”, Turun kaupunginkirjaston palvelupäällikkö **Kaisa Hypén** sanoo.

”Mietimme vielä monta kertaa, miten Helmet-musiikkivarasto ja Kuopion varastokirjaston kokoelmat saadaan näkyviksi verkkomaailmassa ja myös kirjaston fyysisessä tilassa”, Nousiainen-Hiiri pohtii.

Jos fyysisten tallenteiden hankkiminen lopetetaan, musiikkiosaston työntekijöiden tehtävät kohdennetaan musiikkiharrastuksen muiden osa-alueiden tukemiseen.

Hankintojen lopettamisessa kokonaan nähdään kaikissa kolmessa kirjastossa riskejä.

”Varmasti kuihtuvat kokoelmat vähentävät

**ÄÄNITTEET:
2552510 KPL**

**KIRJAT:
67477826 KPL**

asiakkaiden kiinnostusta ja mahdollisuuksia löytää kokoelmista mieluisaa lainattavaa”, Tampereen kaupunginkirjaston kokoelmapäällikkö **Maarit Helén** arvelee.

SUORATOISTO JYRÄÄ. Musiikkia kulutetaan yhä enemmän striimaten eli suoratoistolla netin kautta. Isoissa kirjastoissa on käytössä muun muassa klassiseen musiikkiin erikoistunut Naxos-striimauspalvelu, mutta populaarimusiikin saralla vastaavaa isompaa vaihtoehtoa ei ole tarjolla. Onko kirjoilla edes saamaa pärjätä Spotifyn, Bandcampin tai Soundcloudin kaltaisia suoratoistopalveluiden rinnalla? Kaikkien kolmen kirjaston näkemys on pessimistinen.

”Uusia avauksia olisi toki mieluista saada, mutta palvelun tarjoajat ovat pääsääntöisesti monikansallisia tai yhdysvaltalaisia yrityksiä, joiden näkemykset kirjastomarkkinoista eivät ole aivan samansuuntaisia kuin meillä täällä Suomessa”, Nousiainen-Hiiri sanoo.

”Minusta tämä kisa on jo hävitty. En usko, että kirjastot pystyisivät tuottamaan tällä sektorilla mitään sellaista lisäarvoa asiakkaille, mikä tekisi toimintaan osallistumisen kirjastoille järkeväksi toimintamuodoksi”, Maarit Helén arvioi. ■

KOMMENTTI

MITEN VOIDAAN TAATA LAIN EDELLYTYKSET?

Musiikkisisältöjen verkkopalveluiden suunnittelijana ja musiikkikirjastoammattilaisena olen huolestunut sisältöjen ja löytämisen ilon puolesta. Miten taata kunnan asiakkaille se, mitä nykyinen laki yleisistä kirjastoista edellyttää?

Lain kuudennen pykälän mukaan yleisen kirjaston tehtävänä on:

1. tarjota pääsy aineistoihin, tietoon ja kulttuurisisältöihin;
2. ylläpitää monipuolista ja uudistuvaa kokoelmaa;
3. edistää lukemista ja kirjallisuutta;
4. tarjota tietopalvelua, ohjausta ja tukea tiedon hankintaan ja käyttöön sekä monipuoliseen lukutaitoon;
5. tarjota tiloja oppimiseen, harrastamiseen, työskentelyyn ja

kansalaistoimintaan;

6. edistää yhteiskunnallista ja kulttuurista vuoropuhelua.

Erityisesti huolta minulle tuottaa mahdollinen tulkinta kohdista 1 ja 2. Monet isonkin kirjaston musiikkiosat hankkivat vain yhden kappaleen kutakin uutuusaineistoa. Entä jos sitä yhtäkään ei hankita?

Seutukirjasto ja kuntarajat ylittävä kellutus voivat helpottaa pitenevän varausjonon kanssa, mutta Helmet-kirjastokuntia on vain neljä. Jos suuri pääkaupunkiseudun kirjasto lopettaa uutuushankinnan kokonaan, niin miten käy varausjonon? Ne pitenevät entisestään.

Tuomas Pelttari

Suomen Musiikkikirjastoyhdistyksen puheenjohtaja

KOMMENTTI

MUSIIKKI ON ITSEISARVO, LEVYT EIVÄT

Espon musiikkikokoelmia koskeva päätös on kahtalainen: välittömästi luovumme laajoista cd-levyjen avokokoelmista ja hankinnan lopetamme 2021.

Espoolaiselle kirjastoelämälle avokokoelmapäätös on isompi. Musahankintamme on jo vuosien ajan pienentynyt kuin pyy maailmanlopun edellä, ja tämän tien pää näkyy vuodessa 2021.

Päätöksiä perustellaan blogikirjoituksessani *Musiikkikokoelmat 2020*. Asian pihvin voi tiivistää: otamme käyttöluvut vakavasti. Emme yritä selittää mustaa valkoiseksi. Siirrämme toiminnan painopisteitä sinne, missä toimintamme on asiakkaille relevanttia, vaikuttavaa ja kirjaston yhteiskunnallisia tavoitteita tukevaa.

Kun musakokoelmien käyttö on sinikkäistä satsauksista huolimatta surkean pientä, tavallinen tapa kirjastoissa on ollut katsoa muualle ja jatkaa kuin ei mitään. Tämä toimintatapa toimii kyllä lyhyellä tähtämellä, mutta pitemmällä tähtämellä poliittisten päätösten korjausvelka kasvaa. Sisältö surkastuu, kuoret jäävät.

Toinen toimintatapa on ”elvytys”: vähentämisen sijasta vaikkapa lisätään hankintaa, tai polkaistaan pystyyn some-kampanjoita, joilla kehitystä pyritään kääntämään. Eli elvytetään levyjen kysyntää. Onnistuminen on vaikeaa, kun pyritään kääntämään ”ison pyörän” suuntaa.

Mutta perustankin voi kyseenalaistaa: onko tämä mielekäs julkisen toiminnan tavoite? Musiikki on itseisarvo, levyt eivät. Musiikkia kuunnellaan tänään enemmän kuin koskaan, ja tarjonta on parempaa kuin koskaan. Ongelma on, että kuuntelu ei kulje kirjaston kautta, vaan hoituu kaupallisilla palveluilla – ilmaisilla ja maksullisilla. Kenen ongelma tämä on, asiakkaiden vai instituution?

Miika Miettunen

*Espoon kaupunginkirjaston kirjastopalvelupäällikkö
blogi: kirjavasatama.espoonkirjastot.fi*

Maailman ensimmäinen

TEKNOLOGIA

TURKULAINEN KIRJASTO-AMMATTILAINEN UNELMOI VUOSIA SÄHKÖLLÄ TOIMIVASTA KIRJASTOAUTOSTA. KOHTA UNELMA TOTEUTUU.

AUTON TEKNIKKAA

- Pituus 12,1 m, leveys 2,55 m, korkeus 3,3 m.
- Autossa on etu- ja keskiövi. Etuovea käytetään kouluilla lasten sisäänkäyntinä ja keskiövea uloskäyntinä.
- Etuovi voidaan lukita. Ohjaamo saadaan suljettua yleisöltä.
- Toinen tiski on irrotettava ja sen voi jättää tarvittaessa tallille.
- Ilmastointi ilmalämpöpumpulla, jääkaappi, mikro ja wc.
- Auton hankintahinta on arviolta noin 400 000 e. Lisäksi tulee laturi, joka hankitaan erikseen. Sen hinta-arvio on 32 000 e.
- Akut latautuvat täyteen noin viidessä tunnissa. Autoon tulee kuusi akkupakettia, jotka sijaitsevat katolla. Autotekniikkaa varten autoon tulee kaksi 12 voltin akkua. Auto on tarkoitus ladata etupäässä yöllä.
- Toimintasäde yhdellä latauksella on noin 90 kilometriä.

Helmikuussa se surahtaa käyntiin ja alkaa kulkea tositarkoituksella, Suomen ja maailman ensimmäinen sähköinen kirjastoauto. Sillä on jo nimi, jonka turkulaiset ovat valinneet nimikilpailussa syksyllä. Nimi julkistetaan ensi vuonna.

Turku on kirjastoautojen pioneeri. Myös Suomen ensimmäinen kirjastoauto, Vanha Ykkönen, alkoi liikennöidä Turussa vuonna 1961.

Venezuelassa kulkee tiettävästi sähköinen kirjastoauto, mutta se on pieni ja muokattu toisesta autosta. Suomen yli 12 metrin eriyisesti kirjastokäyttöön rakennettu auto on todellinen edelläkävijä.

Sähköä käyttävän kirjastoauton hankkiminen ei ollut ihan helppoa. Idean isä on erikoiskirjastovirkailija **Teemu Hiltunen** Turun kirjaston auto-osastolta. Ajatus sähköisestä autosta virisi jo vuonna 2015. Hiltunen otti yhteyksiä muun muassa hollantilaiseen autonvalmistajaan, Volvoon ja kotimaiseen Kiitokoriin. Aika ei ollut vielä kypsä, sillä sopivia autoja ei ollut tarjolla.

Turkuun tuli sähköisiä pikaladattavia busseja seuraavana vuonna. Kaupunki linjasi tavoitteekseen olla hiilineutraali vuonna 2029. Idea sähköisestä kirjastoautosta sai Hiltusen päässä uutta vauhtia. Myös Turun silloinen kirjastonjohtaja **Art de Heer** innostui ideasta.

Hiltunen on mainio yhdistelmä luovaa propellipäätä, vankkaa teknistä osaamista ja käytännön kokemusta kirjastoautotyön arjesta. Hän oli sopiva mies uuden auton kehittelyyn.

”Olen viiteen ammattiin pätevä”, myhäilee Hiltunen, joka on ajanut kirjastoauton lisäksi busseja

ja taksia ja suorittanut paitsi kirjastotutkinnon myös linja-auton kuljettajan tutkinnon. Hän on myös ajoneuvomekaanikko ja auto- ja kuljetustekniikan insinööri. Hiltunen on myös Suomen kirjastoseuran Kirjastoautotyöryhmän jäsen.

SUOMALAISTA TYÖTÄ KIINASSA. Kaksi vuotta sitten kirjasto kävi sähköä käyttävästä kirjastoautosta tarjouskilpailun. Siihen tuli kaksi tarjousta, joista molemmat olivat Kiinasta. Toinen niistä kaatui EU:n ja Kiinan lakien ristiriitoihin. Kirjasto aloitti yhteistyön JETI Industries -nimisen yhtiön kanssa. Yhtiö osoittautui yllättäen suomalaistaustaiseksi. Sen johtaja on jopa Turun seudulta, Kaarinasta lähtöisin.

”Suomalainen kumppani on tietysti helpotus. Ei tarvitse murehtia yhteydenpidosta, vaan voin olla yhteydessä suomen kielellä toimittajaan ja kertoa toiveista”, Hiltunen sanoo.

”Vaikka auto kootaan Xiamenissa Kiinassa, 80 prosenttia siitä on suomalaista tuotantoa, kuten esimerkiksi teräs ja johtosarjat. Kiinassa on myös muutama suomalainen työntekijä kokoamassa autoa.”

Hiltunen on kokenut auton hankinnan eri vaiheissa vastatuulta.

”Aika yksinhän tässä on saanut olla, ja välillä mietin, mihin olen ryhtynyt. Kirjastoväen keskuudesta en ole aina saanut kannatusta. Suhtautuminen on ollut pikemminkin epäilevää.”

Hiltunen oli kuitenkin liikkeellä juuri oikeaan aikaan, sillä nyt sähköisiä kirjastoautoja alkaa tulla, ehkä juuri Turun hankkeen innoittamana.

”Saksassa hallitus ajaa sähköisiä autoja eteenpäin”, sanoo Saksan kirjastoautopäivillä Hiltusen kanssa autohanketta esitellyt erikoiskirjastovirkailija **Jyri Wuoristo**.

Saksan Saarlandin osavaltion pääkaupunki Saarbrücken on hankkimassa sähköä käyttävää kirjastoautoa.

RUOTSISSA ALOITELLAAN. Myös Ruotsissa on herätty. Volvo on mukana tekemässä Göteborgin kirjaston kahta sähköautoa, joihin Kiitokori tekee sisustuksen. Autojen on suunniteltu liikennöivän heinäkuussa 2020.

Turun auton hankintahinta on lähellä perinteisen auton hintaa, mutta käyttökustannuksissa eli energian hinnassa säästetään paljon. Lisäksi säästetään tietysti ympäristöä. Laturi on kertahankintana kallis, mutta ajovoima-akkujen arvellaan kestävän 10–15 vuotta. Latausasema on irrotettavissa. Akut ja moottoriohjelmistot muodostavat kolmasosan auton hinnasta, kertoo Hiltunen.

Matkan varrella akkujen toimittajaa on vaihdettu. Nyt auto on saamassa CATL-akut, joita yhdysvaltalainen sähköautovalmistaja Tesla on ryhtynyt käyttämään niiden turvallisuuden vuoksi. Käytetyt akut kierrätetään.

Auton uutuuksiin kuuluvat lisäksi markiisi, joka voidaan kesäaikana levittää auton eteen, ikkunat rungossa, jolloin luonnonvalo saadaan hyllyjen takaa, vetokoukku sekä edessä ikkunan yläpuolella linjanäyttö, johon voi sijoittaa tiedotuksia.

↑ Sähköllä toimiva kirjastoauto oli pitkään Teemu Hiltusen unelma.

↔ Valtaosa sähkökirjastoautosta on suomalaista tuotantoa.

Auto myös niiaa. Turun autolaisille uutta ovat myös ilmastointi, jääkaappi, mikro ja wc. Mittaristo on viimeisintä teknologiaa teräväpiirtonäytöllä.

AVARUDELLISTA HUMINAA. Sähköauton pitäisi tulla Suomeen joulukuussa. Sitten se katsastetaan ja teipataan. Ulkoasu on vielä yllätys. Sitä ovat mukana toteuttamassa taiteilijat. Kirjastopalvelujohtaja **Rebekka Pilppula** paljastaa hieman, mitä on tulossa.

”Ulkoasu toteutetaan yhteistyössä paikallisen taiteilijayhteisön kanssa prosenttitaiteen periaatteita soveltaen.”

Turun sähkökirjastoauto nähdään ensi kesänä Kirjastoautopäivillä.

”Uskomme sen olevan Kirjastoautopäivien vetoa, sillä kiinnostus autoa kohtaan on nyt jo ollut suurta”, Teemu Hiltunen sanoo.

Sitä ennen auto nähdään ja kuullaan Turun kaduilla. Minkälainen ääni siitä tulee, on myös vielä arvoitus. Jotain ääntä sen täytyy pitää alle 20 kilometrin tuntinopeuksilla. Sitä edellyttävät EU:n sähköautojen ääntä koskevat säädökset.

”Sehän voi olla vaikka joku avaruudellinen humina tai ujellus”, miettii Hiltunen, joka pian voi nukkua yönsä rauhassa. Kirjastoautoinsinöörin ideasta tuli totta. ■

teksti **Juho Liukkonen** kuvat **Juho Liukkonen** ja **Hanne Laitinen**

HENKIÖ

TURISTINA KIRJASTOSSA

JYVÄSKYLÄÄN PALKATTIIN KESÄSOMETTAJA, JOKA SAI UUDET IHMISET INNOSTUMAAN KIRJASTOSTA.

Kun vilkaisee **Oskar Tunderbergin** työtehtäviä, puskee hiki otsalle. Hän lupautui viime kesän aikana viemään kirjastoa suosittuihin kohteisiin, työskentelemään tiskijukkana, järjestämään lukubileitä ja kehittämään kirjaston somekanavia. Tähän päälle tavoitteena oli myös lisätä pääkirjaston ja lähikirjastojen yhteistyötä.

Tunderberg työskenteli kesän ajan Julkis- ja yksityisalojen toimihenkilöliitto Jytyn tukirahalla Jyväskylän kirjastossa. Kulttuuripolitiikkaa opiskelevalla tapahtumatuottajalla ei ollut aiempaa kokemusta kirjastotyöstä.

Tavoitteet saivat Tunderbergin huvittumaan. Hän kertoo papereissa nimikkeen olleen kesäsomettaja tai kirjastoapulainen.

”Menen se edellä, mikä osaamiseni on ja yritän olla hyödyksi. Työssäni lähdän siitä, mitä itse kaipaan kirjastolta.” →

KIRJASTOJEN MURROS. Mikä Tunderbergia sitten kiinnostaa?

”Marginaalipaska.”

Termillä hän viittaa edesmenneeseen toimittajaan **Perttu Häkkiseen** ja hämäriin ilmiöihin, joita ei ole suunnattu suurelle yleisölle. Tällaisia teoksia Tunderberg mainosti kirjaston somessa.

Tunderberg luonnehtii itseään kirjaston suurluttajaksi, joka viihtyy mieluiten hiljaisissa ja syrjäisissä nurkissa omiin juttuihinsa uppoutuen. Hänen osaamisensa piilee tapahtumatuotannossa ja hän järjestäisikin kirjastoihin äänekkäitä tapahtumia.

Hän tunnistaa tässä paradoksin. Kirjastoista haluttaisiin ajanviettopaikkoja, mutta vanha asiakas kunkun saattaa säikähtää, ettei kirjastoissa pääse rauhoittumaan ja syventymään teoksiin rauhassa.

Äänekkäille tapahtumille ja rauhallisille tiloille on molemmille paikkansa kirjastoissa. Tunderberg itse on yrittänyt sovittaa jännitettä järjestämällä tilaisuuksia, jossa ambient-musiikin rauhassa luetaan kirjoja.

Muitakin ristiriitaisuuksia kirjastoista löytyy. Tunderbergin pesti perustuu lasten ja nuorten lukemisen edistämiseksi.

”Ajatellaan, että nuoret eivät lue kirjoja tai käy kirjastossa somen vuoksi. Sosiaalinen media on kuitenkin paras työkalu tavoittaa nuoret.”

Tämä on tuskin uutta tietoa kirjastoalan ammattilaiselle. Mitä Tunderberg tekisi tapahtumatuottajana toisin?

Hän kehittäisi ohjelmaa entistä enemmän asiakkaiden mielenkiinnon pohjalta.

”Miksei satsata siihen kulttuuriin, mikä kiinnostaa nuoria? Lähestyn asiaa tuottajan näkökulmasta. Esimerkiksi pelaaminen kirjastoissa on kova juttu ja sitä pitäisi tuoda vielä enemmän esille. Koen, että pelatessakin lukutaito ja sosiaaliset taidot kehittyvät.”

”Haluaisin järjestää kirjastossa ’lanit’, lähiverkkotapahtuman, jossa nuoret pelaavat digitaalisia pelejä kirjastoympäristössä keskenään. Tämänlaisien tapahtumien ympärille voisi rakentaa pelejä käsitteleviä näyttelyitä. Kun nuoret ottavat kirjan käteen, niin samalla välittyy ajatus, että kirjastolla on tarjottavaa.”

#KIRJASTOTURISMI. Ulkopuolisen rooli kirjastossa on sopinut Tunderbergille hyvin. Sosiaalisessa mediassa hän rakensi itsestään turistin hahmon. ”Kesäoskuna” hän kiersi kaikki Jyväskylän kirjastot tehden kohteista uutta sisältöä Instagramiin.

”Halusin tuoda esiin ajatusta, että kirjastoista voidaan puhua matkakohteina kestävän kehityksen ja ekologisuuden näkökulmasta. Voisivatko kirjas-

↑ Yksi Oskar Tunderbergin työtehtävistä oli dj-keikan soittaminen.

LUKUKAMPANJA

■ Oskar Tunderberg on 26-vuotias jyväskyläläinen filosofian opiskelija. Tekee lopputyötä kulttuuripolitiikan maisteriohjelman tapahtumatuottajana ja muusikko.

■ Julkis- ja yksityisalojen toimihenkilöliitto Jyty lahjoitti juhluvuotensa kunniaksi 100 000 euroa valtakunnalliseen lukukampanjaan. Lahjoituksilla palkattiin työttömiä nuoria yleisiin kirjastoihin edistämään lasten ja nuorten lukutaitoa.

■ Jokainen arvontaan kelpuutetuista kirjastoista sai käytettäväkseen 5 000 euroa paikkakunnallaan. Kaikkiaan 20 kirjastoa sai rahaa. Kampanja päättyi syyskuun lopussa.

tot olla lapsiperheille ilmaisia päiväretkikohteita? Miksi pakata auto ja ajaa 150 kilometriä muualle, kun voi matkustaa kolme kilometriä keskustasta Kuokkalaan ja käydä kirjastossa?”

Tunderberg ei arvioinut onnistumistaan työsään tilastojen kautta vaan työskenteli omien arvioidensa pohjalta. Hän kertoo saaneensa kirjaston tilille satoja uusia seuraajia työnsä myötä. Yllättäen etenkin nuoret äidit kiinnostuivat kirjaston instagram-tilistä.

”Hokasin, että nuorten lisäksi pitää tavoitella lapsiperheitä sekä nuoria vanhempia. Ajattelen, että jos onnistun tavoittamaan heidät, niin sitä kautta lapset innostuvat kirjastoista ja lukemisesta.”

SOME VIE AIKAA. Sometyöhön liittyvä työn määrä on yllättänyt Tunderbergin. Hänen täytyi lopulta asettaa somen päivystämisen rajat. Kun työpäivä päättyi, ei kirjaston tilejä enää tuijotettu.

”Työ on muuttanut minua ja saanut pohtimaan aiempaa toimintaani sosiaalisessa mediassa. Entinen somekäyttäytymiseni vaikutti järjettömältä. Miksi minun pitäisi jakaa elämäni somessa?”

Vaikka some asettaa paineita omilla kasvoiltaan esiintymiseen, Tunderberg menettelee juuri päinvastoin. Päivitykset tehdään asiapohjalta, ilman että kirjaston palvelut henkilöityvät yhteen työntekijään.

Hirvittävänä hän pitää sitä, että osa tekee kirjastojen sometyötä muun työn ohella.

”Tarvitaanko tulevaisuudessa jopa sosiaaliseen mediaan erikoistunut työntekijä tiedottajan rinnalle vai pitäisikö sosiaalinen media sitouttaa osaksi tiedottajan työtä? Ei kukaan tunnu tietävän vielä mikä tässä olisi järkevä ratkaisu. Mutta kyllä tämä ihan päivätyötä on. Voin vain kuvitella miten kuormittavaa työ on, jos siitä ei nauti.” ■

TÄLLÄ PALSTALLA TUNNETUT IHMISET KERTOVAT, MITEN HE SAAVAT ITSENSÄ LIIKKEELLE. JUHANI KARILA RYHTYY AAMULLA HOMMIIN MAHDOLLISIMMAN VIKKELÄSTI.

MESTARITEOS VOI SYNTYÄ SAVIPALLOSTA

NÄIN SAAN AIKAAN

Julkisista tunnustuksista huolimatta **Juhani Karila** itseluottamuksen ydin kumpuaa siitä, että hän uskaltaa olla itse itsensä hyvin tyytyväinen.

Joka aamu Karila huijaa itseään. Kun herätyskello soi, hän nousee heti ja miettimättä ylös. Siten sänky ei ehdi houkutella jäämään vetehtimään ja unen lämpö karisee kehosta vauhdilla.

Aamutoimet ovat mukava tapa aloittaa päivä, sillä kun kaiken tekee aina suurin piirtein samassa järjestyksessä, rutiinit tuntuvat kuin alkulämmittelyltä tuottaville töille.

”Aamuisin uskon alkavaan päivään. Välillä sitten päivä kosahtaa, mutta alkumeininki on aina hyvä.”

Työkseen Karila on sekä kirjailija että toimittaja, ja lokakuussa julkaistiin hänen ensimmäinen pitkä romaanssa *Pienen hauen pyydystys*.

Kun hän voitti J. H. Erkon kirjoituskilpailun vuonna 2010, raati kutsui Karilan tyyliä ”huh-proosaaksi” tekstin vauhdikkuuden ja yllättävyyden vuoksi.

ENSIMMÄINEN PORRAS. Yleensä päivän ensimmäinen työ odottaa tietokoneella. Aloitettavana tai keskeneräisenä on joko lehtijuttu tai kaunokirjallinen teos.

Karilan mielestä tilanteeseen vaikuttaa ratkaisevasti se, onko edessä tyhjä tiedosto vai jo valmista tekstiä. Jotta valkoinen näyttö ei alkaisi ahdistaa, hän yrittää – huh-proosan tyyliin – lähteä liikkeelle mahdollisimman vikkellästi.

”Vähän kuten nousen heti herätyskellon soidessa, yritän alkaa kirjoittaa saman tien edes jonkinlaista tekstiä, vaikka se olisi roskaa eikä ihan asiastakaan. Täytyy olla jokin pieni savimöntti, jota lähteä muovailemaan.”

Karila sanoo tunnistavansa alitajuisesti, kun vastaan tulee originaali tai hyvä ajatus. Vaikka

↑ Juhani Karilan mukaan selkävivut kestää, kun saa rakennella kokonaisia maailmoja.

hän tietää, että idea voi vielä muovaantua moneen otteeseen, ensimmäisen portaan ylittämisestä tulee hyvä fiilis.

Hankalina hetkinä lohtua tuo se, että oivaltavia virkeitä rakentuu jossain vaiheessa väistämättä. Karila tietää olevansa hyvä: hän muistaa jo alakouluikäisenä nauraneensa omille teksteilleen, kun hän kirjoitti omien sanojensa mukaan ”päättömyyksiä” äidinkielen ainekirjoituksessa.

Siksi ulkopuolinen palaute tai palkinto ei ole luovan työn ajuri.

”Kirjoittaminen on itseluottamukseni ydinluetta. Saatan olla kaikessa muussa epävarma, mutta kirjoittajana uskallan olla hirveän tyytyväinen itseeni.”

MAAILMOJEN RAKENNUSMESTARI. Karila on yhtä aikaa sekä ankara että armollinen itselleen. Päivän kosahtaminen tarkoittaa hänelle sitä, että iltapäiväkolmelta huomaa kirjoittaneensa vain yhden virkkeen ja aikaa on tuhraantunut vaikkapa sosiaalisen median selaamiseen.

Armollisuus kumpuaa siitä, ettei hän ryhdy piiskaamaan itseään tai pode huonoa omaatuntoa koko päivää.

Märehtimisen sijaan hän tarttuu kalenteriin ja kirjaa loppuviikolle tavoitteet, joiden täyttymisestä ei lipsuta.

KARMIVA STAATTISUUS. Kamalinta työssä eivät ole ne hetket, kun mikään ei suju. Työn karmivin puoli on sen staattisuus, sillä Karila kärsii selkävaihoista, eikä jatkuva istuminen tee hyvää.

Kivunkin voittaa silti fiilis siitä, että voi itse rakentaa kokonaisia maailmoja ja kehrätä niitä aina vain paremmiksi ja yksityiskohtaisemmiksi.

”On rikkaus, että on saanut sellaisen kyvyn ja vielä tajunnut harjoittaa sitä – ja sitten vielä saa tehdä sitä työkseen.”

NÄKÖVAMMAISILLE PALVELUJA TANSANIAAN

KOLUMNI

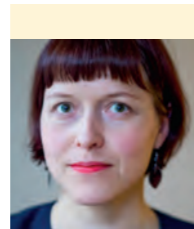
Kuivittele olevasi näkövammainen. Sitten kuvittele olevasi tansanialainen näkövammainen. Haluat tietoa opiskelusta. Älypuhelinta sinulla ei ole, tai vaikka olisikin, niin tuskin sinulla olisi ainakaan rahaa maksaa mobiiliverkkoyhteydestä. Mitä luultavimmin sinulla ei yksinkertaisesti olisi mahdollisuutta siihen ylellisyyteen, että tieto on tuosta vain sormiesi ulottuvilla.

Alat tehdä lähtöä kirjastoon. Josko sieltä löytyisi vastaus mieltäsi polttavaan kysymykseen. Haluaisit ottaa mukaan näkövammaisen luottohenkilösi, jotta hän lukisi tekstejä sinulle ääneen. Mutta hänellä onkin muita kiireitä. Tieto on tuolla jossain, mutta aistivammaksi vuoksi et pääse siihen käsiksi. Kysymys jää vaille vastausta.

KIRJASTOSEURAN maaliskuussa aloittamassa Libraries for All -projektissa tartumme yllä kuvattuun ongelmaan. Hankkeen tavoitteena on ensinnä luoda edellytykset, joilla tansanialaisten näkövammaisten itsenäinen tiedonhankinta mahdollistuu, ja sen jälkeen kouluttaa tuhatkunta kohderyhmän edustajaa tiedonhankinnan taidoissa. Lisäksi läpi projektin myötävaikutamme vammaisten ihmisten tasavertaisuuteen ja näkyväksi tulemiseen tansanialaisessa yhteiskunnassa.

Yhteistyötahomme Tansaniassa ovat osin vanhoja tuttuja (Tansanian kirjasto), mutta osin myös uusia tuttavuuksia (tansanialainen näkövammaisten järjestö Tanzania League of the Blind). Lisäksi Kirjastoseura on solminut yhteistyösopimuksen suomalaisten alan asiantuntijatahojen Celian, Vammaiskumppanuus ry:n sekä Näkövammaisten liiton kanssa.

KAKSI TANSANIAN KAUPUNKIA, joihin keskitymme, ovat 4,4 miljoonan asukkaan Dar es Salaam sekä tätä kymmenen kertaa pienempi pääkaupunki Dodoma. Näiden yleisiin kirjastoihin kehitämme näkövammaisten tarpeisiin räätälöidyt työpisteet, joista löytyy saavutettavaa aineistoa kuten äänikirjoja ja saavutettavia e-kirjoja, ruudunlukijalla ja pistekirjoitusnäytöllä varustetut tietokoneet, tekstiä suurentavat lukutelevisiot sekä muuta tarvittavaa tavaraa lasten koskettelukirjoja unohtamatta.

Minna Mohr

Kirjoittaja työskentelee projektikoordinaattorina Suomen kirjastoseuran Libraries for All -hankkeessa.

Kirjastojen henkilökunnan koulutamme kohtaamaan vammaisia asiakkaita ja mikäli mahdollista, kunnostamme kirjastorakennuksia hieman esteettömämpään suuntaan. Kaikkein tärkeintä kuitenkin on, että näkövammaiset itse oppivat käyttämään kirjastojen tietopalveluita. Sen vuoksi olemme pitäneet heidät mukana jo hankkeen alkumetreiltä alkaen. Projektin ensimmäinen työpaja järjestettiin elokuussa Dar es Salaamissa. Silloin kutsuimme paikan päälle Darin kirjastoon näkövammaisia itse kertomaan, minkä aihepiirin kirjoja he kaikkein eniten kirjastoihin toivoivat. Saimme pitkän listan, joka pitää sisällään erityisesti swahilinkielistä kirjallisuutta.

HANKINTOJEN TOTEUTTAMINEN ei käy ihan käden käänteessä, sillä montaakaan toivotuista materiaaleista ei vielä ole saavutettavassa muodossa edes olemassa. Parhaillaan selvittelemme sitä, mitä kanavia pitkin voisimme saada kirjastoihin muissa swahilinkielisissä maissa mahdollisesti

tuotettua saavutettavaa materiaalia, sekä sitä, voisivatko Tansanian kirjastot itse ryhtyä äänikirjojen tuottajiksi.

Swahilinkielistä tekstiä ääneksi kääntävää ruudunlukijaa ei sitäkään ole vielä olemassa, mutta olemme ottaneet haasteen vastaan ja aiomme kehittää sen osana projektia. Ylitettäviä esteitä siis riittää, mutta byrokraattisista blokeista suurin kaatui sen myötä, kun Tansanian hallitus syyskuussa allekirjoitti kansainvälisen Marrakeshin sopimuksen julkaistujen teosten saatavuuden helpottamisesta sokeiden, heikkonäköisten tai muulla tavoin lukemisesteisten hyväksi. Tämä on tärkeä virstanpylväs vammaisten tiedonsaantioikeuksien turvaamiseksi Tansaniassa, ja sopimuksen ratifioiminen juuri nyt tarjoaa loistavan alun projektillemme.

Hanke jatkuu näillä näkymin vuoden 2022 loppuun saakka, mihin asti ulkoministeriö on myöntänyt sille rahoituksen. Jos haluat pysyä kärryillä projektista, käy tykkäämässä Facebook-sivustamme Libraries for All. Ja vielä viimeiseksi, ihan sivumennen sanoen: näkövammaisten maailma monine apuvälineineen on hirvittävän kiehtova, kun siihen hyppää. Suosittelen siis tutustumaan vaihtoehtoisin tapoihin lukea tekstejä myös teille, näkevätkä kanssaeläjäni. Accessibility benefits all, eli saavutettavuus hyödyttää kaikkia.

MARIKA HELOVUO ON KIRJALLISUUSKOULUTTAJA, JONKA MISSIO ON SAADA KAIKKI LUKEMAAN ENEMMÄN. VAPAA-AJALLAAN HÄN MIELUITEN BLOGGAA, KOKKAA JA LUKEE.

KIRJAVINKKARI

TOISIN SILMIN

Lukemisen sanotaan olevan tärkeä harrastus siksi, että se auttaa pärjäämään koulussa ja työelämässä paremmin. Pisa-tutkimukset osoittavat, että kaunokirjallisuuden lukeminen vapaa-ajalla on yhteydessä hyvin arvosanoihin ja työpaikalla urakehitys etenee todennäköisemmin, jos osaa lukea, kirjoittaa ja ilmaista itseään sujuvasti.

Elämässä menestyminen ei kuitenkaan ole lukemisen tärkein tehtävä. Merkityksellisempää on se, että kirjojen avulla pääsee kurkistamaan toisen ihmisen mieleen ja oppii katsomaan asioita eri näkökulmasta: rikas köyhän näkökulmasta, suomalainen ulkomaalaisen, hetero homon, terve sairaan, kaupunkilainen maalla asuvan näkökulmasta. Oman kulpansa voi puhkaista lukemalla vaikka nämä kolme.

Malin Lindroth: Vanhapiika (2019) Atena, suom. Hanni-mari Heino)

Marceline Loridan-Ivens: Isä, et koskaan palannut (Gummerus, 2016, suom. Marja Luoma)

Philippe Claudel: Varjojen raportti (Otava, 2009, suom. Ville Keynäs)

MILTÄ TUNTUU, kun rakastuu ja tulee torjutuksi kerta toisensa jälkeen? Miltä tuntuu elää yksin, kun haluaisi elää kaksin? Miltä tuntuu, kun muut ajattelevat yksinelävän olevan itsekäs nirso, jolle ei kelpaa kukaan? Miltä tuntuu, kun kielestä ei tunnu löytyvän edes sopivaa sanaa itselle? On vain hoidokas sinkku ja vanhapiika.

Ruotsalainen **Malin Lindroth** on kirjoittanut surullisen pienen kirjan itsestään, tahattomasti yksinäisestä. Hän on aina halunnut parisuhteen, muttei ole onnistunut löytämään ketään, joka lopulta haluaisi hänet. Yksin jäämisen tunne on ollut välillä musertava. Kirjallaan hän haluaa nostaa esiin kaikki, jotka jakavat saman kokemuksen. Silmiä avaava kirja parisuhteessa eläville sekä vertaistukea yksineläjille.

NUORI JA PELOTON Marceline Rozenberg toimi toisen maailmansodan aikana Ranskan vastarintaliikkeessä. Gestapo pääsi hänen jäljilleen ja hän päätyi isänsä kanssa Auschwitz-Birkenauun keskitysleirille. Marceline selvisi hengissä, isä ei.

Kostoksi surullisista ajoista hän päätti elää iloisen elämän ja teki pitkän uran dokumenttiohjaajana. Keskitysleirikokemuksistaan hän kirjoitti kirjan vasta vanhoilla päivillään. Pieneen teokseen tiivistyy ajatus siitä, että kaikkein kauheimmastakin on mahdollista selvitä. Se auttaa myös ymmärtämään niitä, jotka ovat kokeneet jotain sellaista, mitä on lähestulkoon mahdoton ymmärtää.

ERÄÄNÄ AURINKOISENA päivänä nimeltä mainitsemattomaan pikkukylään ratsastaa hevosella hyvin erikoinen mies. Mies on pukeutunut kummallisen värikkäseen asuun ja hän puhuu omituisella aksentilla. Kyläläiset kyräilevät tulijaa epäluolisina. Muukalaisen erillaisuus herättää heissä pelkoa. Yksissä tuumin he päättävät tappaa tulijan, sillä niin on paras.

Philippe Claudel on kirjoittanut mieleenpainuvan romaanin muukalaisuuden pelosta ja siitä, miten helposti pahuus valtaa yhteisön, kuinka pelkoa lietsotaan ja kuinka kukaan ei uskalla enää lopuksi nousta vastustamaan sitä, mikä vääjäämättömästi odottaa. Mitä muukalainen teki ansaitseen kohtalonsa? Ei yhtään mitään. Hänen ainoa virheensä oli olla erilainen.

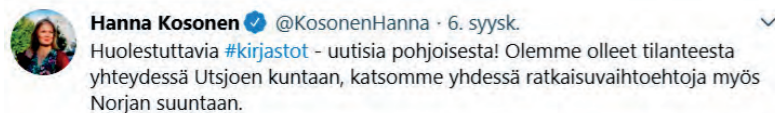
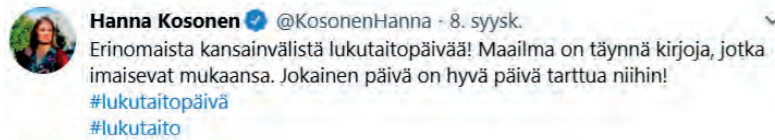
Uusi kulttuuriministeri fanittaa kirjastoja

HENKILÖ

HANNA KOSONEN KERTOO TYÖSKENTELEVÄNSÄ USEIN SAVONLINNAN JOELISSA. HÄNEN KAUDELLAAN KIRJASTOT OVAT SAAMASSA LISÄMILJOONAN SAAVUTETTAVUUDEN PARANTAMISEKSI.

Syksyn alussa tehtävässään aloittanut uusi kulttuuriministeri **Hanna Kosonen** on kiireinen. Hän tulee sovitun puolen tunnin haastatteluun 23 minuuttia myöhässä. Ministeriä varrotessa on aikaa selata hänen Twitteriään.

Kirjastot ja lukeminen ovat esillä heti kärjessä:

Suomen pohjoisin kirjastoauto loppuu Norjan kuntien rahapulaan – liik... Lopettamisen vuoksi Utsjoen koululaisten kirjastopalvelut ovat vaarassa. Lähimpään kirjastoon on monella yli sata kilometriä. yle.fi

Kosonen aloitti syksyllä pätkäministerinä. Hän sijaistaa vuoden verran tiede-, urheilu- ja kulttuuriministerinä **Annika Saarikkoo**, joka jäi perhevapaalle.

Kosonen on erikoinen tyyppi. Hän on hiihtosuunnistuksen maailmanmestari ja tehnyt maisterin tutkinnon taidehistoriasta.

Urheilun ja kulttuurin yhdistävän ministerin pesti sopii keskustalaiselle toisen kauden kansanedustajalle ja entiselle urheilijalle erityisen hyvin.

Intohimo kulttuuriin ja urheiluun näkyy myös hänen sosiaalisessa mediassaan, jossa vaikuttaa siltä, että hän nostaa molempia aihepiirejä tasapuolisesti.

OLO- JA TYÖHUONEITA. Tapaan Kososen Savonlinnan Joelissa, joka on upea, 2010-luvun kirjastoarkkitehtuurin taidonnäyte. Joelin puitteet saavat ministerin fiilistelemään.

”Musta se on mieleton valtti ja maailmalla arvostettu ja ihmetelty asia tämä meidän kirjastolaitos. Olin juuri Brysselissä, jossa saksalainen poliitikko ihmetteli, että miten Suomessa kirjastot ovat olohuoneita.”

Kirjastot ovat myös Kososelle olohuoneita. Ja sen lisäksi työhuoneita.

”Olen kirjastofani ja aina viihtynyt kirjastoissa. Teen Savonlinnan kirjastossa töitä. Kirjastot ovat olleet mielenkiintoisten maailmojen lähde. Aina tuntuu innostunut tunteiden pyrskähdyks, kun pääsee kirjastoon. Tykkään myös kirjastojen arkkitehtuurista.”

RAHAA KOKEILUUN? Suomeen puhutaan tällä hetkellä kokeilua, jossa perustettaisiin kaikille yhteinen e-kirjasto. Tätä kokeilua vetää yleisten kirjastojen konsortio. Opetus- ja kulttuuriministeriön tukea tarvittaisiin kokeilun aloittamiseen.

”Kokeilu e-kirjastosta kuulostaa hyvältä ja olisi hallitusohjelman mukainen, sillä kulttuurinen saavutettavuudesta puhutaan paljon. Minun pitää tarkemmin tutustua asiaan. Rahaahan se vaatisi”, Kosonen sanoo.

Haastattelun jälkeen alkaa hallituksen syksyn budjettiriihi. Siellä luvataan kirjastoille miljoona

euroa lisää rahaa saavutettavuuden ja kirjastoautojen parantamiseksi.

IDEALLE KEHUJA. Suomessa on tehty tuore museopoliittinen ohjelma, jossa visioidaan museoiden tulevaisuutta vuoteen 2030 asti.

Tarvitaanko kirjastopoliittinen ohjelma, jollainen on jo esimerkiksi Ruotsissa?

”Se on hyvä idea, joka pitää laittaa harkintaan. Hyvä se olisi meilläkin olla.”

43-vuotias Kosonen on kahden tyttären äiti. Kososen oma lukeminen alkoi lapsena kirjaston avulla.

”Läheiselle kyläkoululle tuli kirjastoauto joka toinen tiistai kello 13. Siellä oli aina kirja, jota en ollut lukenut. Erään kirjastonhoitaja oli tärkeä henkilö suosittelemaan uusia kirjoja.” ■

KOMMENTTI

KIRJASTOALAN KORKEAKOULUTUS HUNNIGOLLA

Kirjastolehden pro-sivulla numerossa 3/2019 oli kiinnostava, mutta samalla hyvin huolestuttava kirjoitus Turun ammattikorkeakoulun kirjasto- ja tietopalvelualan koulutuksen tilasta. Kirjastoalan amk-tason koulutus on murentunut hyvin lyhyessä ajassa.

Koulutusyksiköt ovat olleet Seinäjoella, Turussa ja Oulussa 1990-luvulta lähtien. Nähdäkseni enää vain Seinäjoki jatkaa laajamittaista kirjastoalan ammattikorkeakoulutusta.

Olen itse työskennellyt 22 vuotta kirjastoalan amk-opettajana ja tutkintovastaavana Oulun amk:ssa. Olen urani aikana nähnyt monet alan koulutuskiemurat toimiessani myös kansallisena amk-tason koulutuskoordinaattorina vuosina 2000–2016.

Mutta nyt viime vuosien muutoksen pyörre on ollut kamalaa kyytiä pienelle, mutta tärkeälle kirjastoalalle. Oulun amk:n hallitus lakkautti kirjasto- ja tietopalvelun tutkinto-ohjelman joulukuussa 2016. Turun koulutuksessa on ratkaisevasti vähennetty kirjastoaineita

ja koulutus on liitetty osaksi liiketalouden tutkinto-ohjelmaa.

Uskon, että näihin molempiin koulutusyksiköiden lakkautukseen ja heikennyksiin on perimmäisenä syynä maamme hallituksen harjoittama koulutuspolitiikka eli rahojen leikkaus. Toisin sanoen koulutuksen karsiminen ja hyvän toiminnan muuttaminen huonompaan suuntaan. Ammattikorkeakoulut ovat joutuneet etsimään säästö- ja leikkauskohteita usein pienistä koulutusaloista, kuten esimerkiksi kirjastoalasta.

Informaatikko **Leena Eleniuksen** ja Turun opiskelijoiden huoli kirjastoaineiden uupumisesta on aiheellinen. Opinnot alku on tärkein kohta opiskelijan liittymisessä omaa opintoalaan. Totta kai opiskelijat haluavat kirjastoalan oppisäiltöjä ja opetusta – sen takiahan he ovat hakeutuneet kirjastoalalle. Pelkät alan projektit eivät mielestäni tähän riitä.

Oulussa oli linjana se, että kirjastoaineita tulee olla heti alusta asti mahdollisimman paljon. Vuoden 2016 opetussuunnitelmassa ensimmäisen vuoden opinnoissa puolet eli 30 opintopis-

tettä oli kirjasto-opintojaksoja. Muillakin kursseilla tuotiin kirjastoon liittyviä sisältöjä esille. Tästä saatiin erittäin hyvää palautetta opiskelijoilta.

Kirjastoalan korkeakoulutuksen huolenaihe on mielestäni tämä: kuka puhuu enää kirjastoista ja kirjastojen sisällöistä? Oulun ja Tampereen yliopistojen tutkinto-vaatimuksista saa etsimällä etsiä kirjastoaineita, eikä niitä juuri löydy. Muutos on tapahtunut myös opetushenkilökunnassa. Samaan aikaan sekä Oulussa että Tampereen yliopistoissa on jäänyt eläkkeelle niin sanottu vanha kaarti eli kirjastoalan ”rautainen sukupolvi”.

Uusilla oppitulojen haltijoilla voi olla toiset näkemykset koulutuksen painopisteestä, vaikka suurin tarve on edelleenkin perinteistä kirjastotyötä tekevästä osaajista. Tästä ovat todisteena lukuisat avoimet työpaikat koko Suomessa. Niitä on ennätyskellisen paljon.

Jorma Niemitalo

Oulun amk:in kirjasto- ja tietopalvelun tutkintovastaava 2000–2019, Kansallinen kirjastoalan amk-koordinaattori 2000–2016

→ Hanna Kosonen puhui Joelin kirjastossa Savonlinnassa syksyllä osana hallituksen kirjastokiertuetta.

MIKÄ ON SUOMEN KIRJASTOSEURA?

- Olemme järjestö, joka kokoaa yhteen kirjastojen ammattilaiset ja kirjastojen ystävät.
- Tuotamme tietoa kirjastoista ja viemme viestiä kuntien ja valtion päättäjiille.
- Kehitämme alan ammattilaisten osaamista. Järjestämme joka toinen vuosi Kirjastopäivät.
- Lennätämme kirjastoalan ihmisiä maailmalle ottamaan oppia ja opettamaan.
- Julkaisemme Kirjastolehteä.
- Teemme inspiroivaa sisältöä sosiaaliseen mediaan.
- Jäsenemme ovat kirjastojen ammattilaisia ja asiakkaita. Seuraan voi liittyä kuka tahansa kirjastoista kiinnostunut. Useimmat ovat henkilöjäseniä, mutta myös yhteisöt ovat tervetulleita.

ETUJA JÄSENIILLE

- Saat viisi kertaa vuodessa ilmestyvän Kirjastolehden.
- Voit hakea meiltä apurahoja kirjastoalan opintomatkoja varten.
- Saat alennusta koulutuksista ja Kirjastopäivistä.
- Tarjoamme lippuja kirjamesseille. Voit hakea mukaan seuran mentorointiohjelmaan.
- Pääset mukaan seuran työryhmiin, (mm. Fiktioryhmä, Kirjastoautoryhmä, Nuortenkirjastoryhmä jne.).
- Saat ajankohtaista tietoa kirjastoalan kehityksestä.
- Joukkovoimaa: mitä enemmän meitä on, sitä vaikuttavampia olemme.

<http://suomenkirjastoseura.fi/>

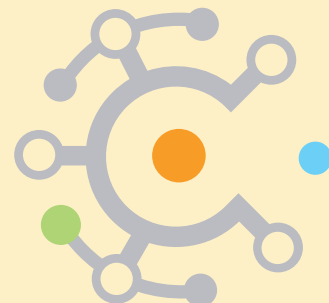
<http://fb.com/kirjastoseura>

@kirjastoseura

Suomen kirjastoseura
Runeberginkatu 15 A 6
00100 Helsinki

Liity jäseneksi osoitteessa:
<http://suomenkirjastoseura.fi/liity>